

141. Tiistaina 3 päivänä marraskuuta 1992

kello 18.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi kiinteistöjen myynnistä Vapo Oy:lle 4245

Hallituksen esitys n:o 221
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

2) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion sekä Oulun Rakennus Oy:n ja Kiinteistö Oy Lyötynparkin välillä ..

Hallituksen esitys n:o 243
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

3) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta 4246

Hallituksen esitys n:o 132
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

4) Ehdotus laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 150
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

5) Ehdotus laiksi telehallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 4273

Hallituksen esitys n:o 151
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

S.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kiinteistöjen myynnistä Vapo Oy:lle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 221
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion sekä Oulun Rakennus Oy:n ja Kiinteistö Oy Lyötynparkin välillä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 243
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 132
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 150
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä oleva esitys kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta tarkoittaa yksinkertaistettuna sitä, että kaapelilähetysyhtiöille, joita Suomessa on tällä hetkellä 217, annettaisiin mahdollisuus käyttää ohjelmajakelussaan kaapeliverkon lisäksi ja jatkeena myös mikroaltojakelua.

Kaapeliverkkojen piirissä on tällä hetkellä noin 770 000 taloutta. Kaapeliverkon rakentaminen on toistaiseksi taloudellisesti kuitenkin kannattavaa vain suhteellisen tiiviisti rakennetuilla asuinalueilla. Mikroaltojakelun salliminen mahdollistaisi ohjelman jakelun jonkin verran harvemminkin asutuilla alueilla. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan mikroaltojakelun salliminen mahdollistaisi maksimissaan noin 400 000 lisätalouden liittymisen kaapelilähetysten tilaajien joukkoon. Todennäköisenä asiantuntijoiden mukaan on kuitenkin pidettävä 150 000—200 000 talouden lisäliittymien määrää.

Toimiluvat kaapelilähetysyhtiöille on myöntänyt valtioneuvosto. Kaapelilähetystoiminnan yleisistä periaatteista säädetään 1 päivänä kesäkuuta 1987 voimaan tullessa laissa kaapelilähe-

tystoiminnasta ja siihen perustuvassa liikenneministeriön päätöksessä 29.5.1987. Näissä säädöksissä säädetään mm. ohjelma-ajan käytöstä, ohjelman kotimaisuusasteesta, ehdoista, joilla johtoverkon haltija on velvollinen luovuttamaan ohjelma-aikaa ohjelmien lähettäville, yleisradio-lähetysten jakeluvuoroituksesta jne.

Asiaa valiokunnassa käsiteltäessä nousi vahvasti esiin kysymys, kuuluisivatko säädökset mikroaltojakelusta kaapelilakiin vai radiolakiin. Molemmille näkökannoille on käsiteltäkseni perusteensa. Asian säätämistä radiolaissa puoltaa se, että mikroaallot ovat kiistatta vapaasti eteneviä radioaaltoja. Toisaalta lain sallima myös mikroalloilla tapahtuva kaapelilähetysten jakelu ei ole vapaasti vastaanotettavissa, vaan vaatii liittymisen kaapelilähetysten tilaajaksi, aivan kuten niiltäkin, joille ohjelma toimitetaan kaapelia pitkin. Yleisradiotoiminnan määritelmänähän on yleensä pidetty sitä, että lähetykset ovat vapaasti vastaanotettavissa.

Lain 2 §:n säännös siitä, että yli 50 prosenttia jakelusta on tapahduttava kaapelin välityksellä, tarkoittaa sitä, ettei laissa tarkoitettulla lupamenettelyllä voi syntyä pelkästään tai pääsääntöisesti vain mikroaltojakelua harjoittavia yrityksiä, vaan mikroaltoja käytettäisiin vain kaapelijakelun jatkeena. Muussa tapauksessa olisi haettava radiolain mukainen toimilupa.

Voimassa olevassa laissa kaapelilähetystoiminnasta säädetään ehdoista, joilla kaapeliverkon haltijan on luovutettava ohjelma-aikaa muiden ohjelmatoiminnan harjoittajien käyttöön. Siinä säädetään mm., että yksi ohjelmakanava tai ohjelma-aikaa siinä on varattava paikalliseen ohjelmatoimintaan. Lisäksi siinä säädetään velvollisuudesta Yleisradion ohjelmien jakeluun sekä velvollisuudesta luovuttaa ohjelma-aikaa kaikille halukkaille kaapelilähetystoimintaan oikeutetuille ohjelmatoiminnan harjoittajille kohtuullisin ja yhtäläisin perustein.

Hallituksen esityksen mukaan kaikki nämä ehdot koskisivat aivan samoin myös mikroalloilla tapahtuvaa ohjelmien jakelua, lukuunottamatta velvollisuutta yleisradiolähetysten jakeluun. Koska lain sijoittamista kaapelilähetyslakiin on perusteltu mm. sillä, että mikroaltojakelu on vain kaapeliverkon jatke, niin että liittyjä ei edes huomaa eroa, saako hän ohjelmansa suoraan kaapelista vai onko välissä myös mikroaltoja, valiokunta päätti muuttaa lain 16 §:ää niin, että yleisradio-ohjelmien jakeluvuoroite koskee myös sitä osaa, joka tapahtuu mikroaltojen välityksellä. Näin valiokunnan mietinnön mu-

kaan kaapelilähetyslain kaikki säännökset koskevat samanlaisina koko televerkkoa eli sekä kaapeli- että mikroaaltojakelua.

Kuten edellä mainitsin, valiokunnassa oli erilaisia näkemyksiä siitä, voidaanko mikroaaltojakeluoikeus säätää kaapelilaissa vai olisiko se pitänyt sijoittaa radiolakiin. Merkittävin ero näissä on se, että radiolakiin sijoitettuna mikroaaltojakelu vaatisi valtioneuvoston vapaassa harkinnassa olevan toimitiluvan.

Jos näin olisi menetelty, olemassa olevat 217 kaapelilähetysyhtiötä olisivat joutuneet aika erikoislaatuiseen asemaan. Nyt ne toimivat kaapelilähetyslain mukaisella toimitiluvalla ja niitten ohjelmia valvotaan mainitun lain mukaan. Kun yhtiö päättäisi laajentaa jakeluaan myös alueelle, jonne kaapelointi ei vielä ole taloudellisesti kannattavaa, se täsmälleen saman ohjelman jakelusaan joutuisi hakemaan erillisen ja eri lain perusteiden myönnettävän toimitiluvan, ja myös eri lain perusteella valvottaisiin sitä ohjelmaa, vaikka se on täsmälleen samaa ohjelmaa, jota muussakin kaapeliverkossa jaetaan.

Tätä lakia vastustettiin valiokunnassa myös sillä perusteella, että se mahdollistaa kaapelitelevisioyhtiöitten ketjuuntumisen ja näin uuden valtakunnallisen tv-kanavan muodostumisen. Ketjuuntumisen kanssa mikroaaltojakelulla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä. Koska mikroaalto-linkkien toimintasäde aallon lyhyydestä johtuen on varsin lyhyt, ei ketjuunnuttaminen mikroaaltoja käyttäen ole taloudellisesti mahdollista. Koska valokaapelit jo nyt on rakennettu kaikkien vähänkään merkityksellisten keskusten välille, huomattavasti edullisempaa ja jo nyt täysin mahdollista tuo ketjuunnuttaminen on kaapelin välityksellä.

Yleisradion ja erityisesti MTV-yhtiön taholta tapahtunut voimakas vastustaminen ja lain hylkäämiseen tähtäävä lobbaaminen onkin nähtävä siltä pohjalta, että mahdollistaessaan kaapeliyhtiöille parisataatuhatta uutta tilaajaa tämä laki jonkin verran parantaa niitten talouden pohjaa ja luonnollisesti samassa suhteessa lisää kilpailua mainosmarkoista.

Tällä hetkellä Yleisradio pyörittää noin 2 miljardin markan budjettia. MTV kerää mainosmarkkoja noin 600 miljoonaa markkaa vuodessa ja kaapeliyhtiöt noin 30—40 miljoonaa markkaa vuodessa. Vaikka nyt puheena oleva muutos tilaajien lisääntymisen kautta antaisi kaapeliyhtiöille mahdollisuuden vaikkapa tuplata osuutensa mainosmarkoista — minusta sekin arvio on aika rohkea — ei muutos ole mitenkään

dramaattinen, tuskin edes merkittävä. Kovin yliampuvia ovat väitteet, että tällä päätöksellä on romahduttava vaikutus suomalaiseen kulttuuriin.

Arvoisa puhemies! Perustellusti voidaan epäillä, onko yleensä tarpeellista saada Suomeen lisää tv-ohjelmia. Tekninen kehitys on kuitenkin ajanut sen ajan ohi, jolloin hallitus tai eduskunta voivat päättää, mitä ohjelmia suomalaiset tarvitsevat tai mitä heillä on lupa ottaa vastaan. Suoraan satelliitista ohjelmien vastaanottamisen mahdollistavat laitteet lähestyvät jo hankintahinnaltaan kaapeliverkon tilaajaksi liittymisen hintatasoa. Norjan Tele on vuokrannut Marco Polo -ohjelmiasatelliitin, joka mahdollistaa katuvan keilan suuntaamisen kuhunkin Pohjoismaahan. Myös amerikkalaisyhtiö CNN harkitsee suoran mainoshankintakampanjan aloittamista Suomessa jne. Jos joku ulkomainen taho tai vaikkapa pelätty PTV aloittaa kaapeliverkkojen sijasta suorat satelliittilähetykset Suomeen, sillä on välittömästi koko maan kattava kanava käytössään, ilman että meillä olisi siihen mitään sanomista.

Tämän mielestäni epätoivottavan toiminnan aloittamisen kynnyistä ehkä ainakin jonkin verran korottaa, jos meillä on taloudellisesti toimeentuleva kaapelilähetysyhtiöverkko, joka on suomalaisten omistuksessa, suomalaisten hallinnassa ja jonka ohjelmia ainakin jossain määrin, niitten laatua ja kotimaisuusastetta jne., voidaan valvoa ja säädellä kaapelilähetystoiminnasta annetun lain mukaan.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren, liikennevaliokunnan puheenjohtajan, puheenvuoro kertoi juuri siitä, mistä on ollut puhe, eli viestintäpoliittista ajattelua ei juurikaan ole löydetävissä. Valitettavasti kehitys tähän suuntaan on tapahtunut muutama vuoden kuluessa. Vielä kolme vuotta sitten, kun liikennevaliokunta antoi kannanottoja samoista aiheista, kannettiin huolta siitä, minkälaiseksi Suomen viestintäpoliittinen ilmasto on muotoutumassa. Tällä hetkellä esimerkiksi liikennevaliokunnan enemmistön ajattelussa sille ei ollut sijaa.

Mikroaallot, joista tässä on kysymys, ovat radioaaltoja, ja kaikkialla maailmassa, missä ne on otettu käyttöön, niitten lupaharkinta on poliittista harkintaa ja tapahtuu ns. vapaan harkinnan puitteissa. Tämä lainsäädäntö, jonka hallitus suuressa viisaudessaan on eduskunnalle tuonut ja jonka liikennevaliokunnan enemmistö on

sellaisenaan hyväksynyt, lähtee siitä, että mikroaaltoja käytettäisiin samalla tavalla kuin kaapelia eli kuka ensin ennättää, se saa ne käyttöönsä.

Mielestäni oli erittäin kummallista, että tällaisesta asiasta, mihin se johtaa ja minkä vuoksi, ei minkäänlaista harkintaa mikroaalloilla toimitettavassa viestinnässä haluta. Miksi tällaiseen ratkaisuun päädyttiin kuin päädyttiin, jäi minulle epäselväksi, koska ei haluttu käydä tätä periaatteellista keskustelua.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun oppositio halusi viedä nimenomaan tämän asian valtioneuvostolle ratkaistavaksi, minä en kerta kaikkiaan ymmärrä sitä. Siinä on aina toiminut, ainakin toistaiseksi, kun on käsitelty ns. radiolupia, sulle — mulle-periaatte. Minusta ei voi sellaista hyväksyä. Se on siitä kiinni, ketkä istuvat hallituksessa, ei kiinni siitä, mikä on paras kansalle ja kansalaisille.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samaan asiaan kiinnittäisin huomiota. Kyllä tuntuu jollain tavalla oudolta, jos saman asian välittämiseen tarvittaisiin valtioneuvostolta kaksi kertaa lupa. Nyt kaapeli-tv-yhtiöt hankkivat luvan aloittaessaan kaapeli-tv-toiminnan, ja nämä mikroaallot ovat tekninen jatke, jotta kaapeli-tv-toimintaa voitaisiin vähän laajemmalle levittää, joten en näe kovin paljon mieltä, että valtioneuvostolta kahteen kertaan pyydetäisiin lupa samaan asiaan.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti valtioneuvoston harkinnassa, minkälaista lupapolitiikkaa se harjoittaa. Tietysti on mahdollista, että tällainen vääristynyt sulle — mulle-politiikka siellä on. (Välihuuto) — Niin varmaankin nimenomaan ruotsalaiset ovat aina pystyneet pitämään puolensa näissä asioissa.

Mutta se ero, joka tähän liittyy, on se, että kaapeleita voidaan rakentaa rinnakkain vaikka kuinka monta. Mikroaalloilla on se erilaisuus kaapeliverkkoon verrattuna, että se, joka ensiksi ennättää, voi siellä toimia. Kyllä minun mielestäni, vaikkakin huonolle, hallitukselle pitää antaa viestintäpoliittinen rooli, kuinka tällaista kanavaa käytetään.

Ed. S u h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paikallisradioista ja vastaavista demarit ovat aivan jäävejä puhumaan. Jos tehtäisiin tilastoa, niin eniten maassa kaapelitelevisioita ja paikallisradioita lokahtaa demarien piikkiin. Silloin kun demarit olivat hallituksessa, jolloin pääsääntöisesti kaikki luvat on annettu, he pitivät varman huolen, että ensin oli heillä, ja sitten katsottiin, jos oli muille. Tosin RKP on pitänyt huolta rannikon asemista, mutta niitä ei kyllä monta ole, niin että melkein kaikista niistä asemista näkyy meri, ne ovat niin rannikolla kaikki. Se sallittakoon, koska heidän kieliryhmänsä asuu tässä rannikolla. Mutta demarit ovat vielä sinnekin tunkeutuneet Vaasan läänissä ja muualla. Te olette melkein kaikissa asemissa mukana, kun hiukankin on keksitty tässä maassa. Kun pikkuisen selvitätte taustaa, teidän lehtikapitalistit, teidän lehtiryhmienne edustajat, ovat joka paikassa sanoneet, että heidän pitää päästä aina mukaan, aina pitää olla mukana. Siellä aina nämä uosukaiset ja muut rikkaat ovat esittämässä rikkaan miehen roolia.

Minä olen ollut niiden radioissa mukana, toiminnassa mukana. Minä tiedän sen asian. Turha on saivarrella, että se olisi jokin suuri asia ja joku muu on saanut enemmän. Te olette saanut varmaan ensin aina puolet, ja muut ovat saaneet jotain hilkkuja.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myller totesi, että tässä on ero, koska kaapeliverkkoja voidaan rakentaa useita, mutta mikroaaltojen kyseessä ollessa on vain yksi mahdollinen toimija. Hän kuitenkin varmasti valiokunnassa mukana olleena tietää, että taloudellisesti myöskään monen päällekkäisen kaapeliverkon rakentaminen ei käytännössä ole mahdollista. Siltäkin osin tilanne on kyllä se, että sillä, joka ensin on kaapeliverkon rakentanut, on monopoliasema.

Mutta sen sijaan sekä kaapelissa että mikroaalloilla on niin paljon kapasiteettia, että kumpikaan ei vielä läheskään missään ole tullut täyteen käytetyksi. Ja koska kaapelilaissa on säädös siitä, että verkon haltijan on tasapuolisin ehdoin luovutettava siitä ohjelma-aikaa kaikille halukaille ohjelmatoiminnan harjoittajille, niin tältä osin ei mitään käytännön eroa ole sillä, tapahtuuko jakelu kaapeliverkossa vai onko sen jatkeena myöskin mikroaalloja.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Suhoselle sanon, että olisin melkein iloinen, jos viestinnän keskittymisessä olisi nyt kysymys siitä, että sosialidemokraattisella viestinnällä tässä maassa on niin suuri rooli, että keskittymislainsäädäntöä pitäisi

saada sen takia aikaan. Valitettavasti näin ei ole siitä huolimatta, että olemme olleet aktiivisesti mukana paikallisradioissa, mistä olen hyvin iloinen.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Tätä kaapelitelevisiolakia nyt laajennettaessa kannattaa ehkä hieman katsoa, mikä on ollut kehitys, koska se selvittää, mistä on kysymys.

Yleisradiotoimintahan alun perin aloitettiin niin, että varattiin määrätty taajuusalueet Yleisradion käyttöön ja niitä lähetyksiä voi sitten vapaasti ottaa vastaan jokainen, joka halusi, periaatteessa. Mutta käytännössä kuitenkin vastaanotto oli mahdollista vain, jos maksoi radioluvan tai katseluluvan tai katselumaksun, mikä se milloinkin on. Joka tapauksessa tämä jako oli suhteellisen selvä vielä sanotaan joskus parikymmentä vuotta sitten.

Mutta sitten tulivat satelliitit taivaalle ja voitiin ruveta välittämään myöskin televisio-ohjelmia huomattavasti laajemmille alueille kuin aikaisemmin ja rakennettiin kaapeliverkkoja, joilla tv-ohjelmat voitiin katsella. Sen jälkeen tilanne oli vielä jotenkuten selvä, koska yleisradiotoiminta ja kaapeli-tv-toiminta olivat kuitenkin erotettavissa toisistaan toiminnallisesti.

Mutta sen jälkeen ovat tulleet suoraan koteihin lähettävät satelliitit, ja kaiken lisäksi ne ovat toiminnassa alueella, joka alun perin varattiin kiinteän liikenteen käyttöön, siis kiinteän radio-liikenteen eli henkilöltä henkilölle tai pisteestä pisteeseen tapahtuvaan liikenteeseen. Se oli käytännön tulos, koska huomattiin, että sillä alueella oli tilaa ja satelliiteilla voitiin lähettää niin suuria tehoja, että ihan pieni vastaanotin enää kotona riitti satelliitin ohjelman vastaanottoon.

Tässä sitten on kehitetty erilaisia menetelmiä, miten lähettäjä saa korvauksen lähetyksistään. On mainoksia, on kooderisysteemi ja salattu ohjelma, joista pitää sitten maksaa kuukausittain tai vuosittain, että voi sitä ohjelmaa katsella. Oikeastaan periaatteessa voikin sanoa, että on olemassa vain erilaisia menetelmiä siihen, miten lähettäjä saa korvauksen lähetyksistään. Vanha lupamaksu tai katselumaksu on vielä yleisradio-yhtiöiden käytössä melkein joka maassa Yhdysvaltoja ja joitakin muita lukuun ottamatta. On tällainen katselumaksu, joka menee yleisradio-yhtiölle ja -yhtiöille. Sitten on kaapeli-tv-verkot, joissa maksut kerätään kooderien vuokrana tai maksuina kuukausittain, yleensä ainakin Suomessa. Osa ohjelmista on vapaasti katsottavia, ja niissä on sitten mainoksia, joilla kustannukset

kerätään. Sitten on kehittymässä vielä suora "maksaa silloin kun katsoo" -periaate, joka on vielä ehkä vähän hankalampi maksujen keräämisessä, ainakin vaatii monimutkaisen elektrooniikan vielä.

Periaatteessa voi todeta, etteivät nämä enää eroa toisistaan kuin maksun keräämisen suhteen ja vanhojen traditioiden vuoksi siinä mielessä, että vanhat yleisradioyhtiöt ovat edelleen arvokkaampia monien katselijoiden mielestä kuin uudet tulokkaat, vaikka niillä periaatteessa on samat mahdollisuudet. Nyt koko asiaa pitäisikin minusta katsoa sananvapauden ja mahdollisimman järkevän teknisen toteutuksen kannalta eikä enää yrittää pitää vanhoista määritelmistä kovin tarkkaan kiinni.

Kaapeli-tv-verkko on luonnostaan suhteellisen tiheään asutuille alueille sopiva, koska kaapelin veto maksaa. Tosin se maksaa tietenkin vanhaan kaupunkiin vedettynäkin aika paljon. Sitten on reuna-alueita ja monia alueita, minne kaapeliverkkoa ei ole kovin edullista vetää niillä maksuilla, joita katselijoilta voidaan kerätä. Silloin automaattisesti nyt on tarjolla mikroaallot siihen käyttöön, koska mikroaalloilla on taajuusalueita, jotka ovat hyvin vähäisessä käytössä. Juuri 12 gigahertsin alueella, joka on Suomessa tarkoitettu tähän käyttöön, on tilaa. Tämän avulla voidaan sitten kaksi eri periaatetta toteuttaa. Voidaan suhteellisen nopeasti rakentaa verkko, joka peittäisi esimerkiksi jonkin kaupungin keskustan, tiheään asutun seudun, missä kaapelin veto voi olla kallista. Toinen on sitten se, että sillä voidaan peittää niitä reuna-alueita, minne kaapelia ei ole vedetty. Ensimmäinen tapaus, että kaupunkeihin vedetään mikroaallolla kaapelitarjonta, ei Suomessa ole tarpeen, koska meillä on jo kaikissa pienemmissäkin kaupungeissa kaapeli-tv-verkko. Sen sijaan joissakin muissa maissa sitä on käytetty tähän tarkoitukseen.

Kun sanotaan, että taajuuksia on kuitenkin vain rajoitettu määrä, sehän tietenkin pitää paikkansa, ja niitten käyttöön täytyy saada lupa, mutta se ei ole viestintäpoliittinen ratkaisu, koska se on selvästi tekniikkaan liittyvä, kaapeli-tv-ohjelmien jakeluun liittyvä.

Kun aikoinaan kovasti yritin esimerkiksi saada paikallisradiotoimintaa aikaan, silloinhan jatkuvasti todistettiin, että taajuuksia ei ole niin, että niitä voitaisiin kaikille halukaille jakaa. Käytännössä tilanne kuitenkin on sellainen, että jokseenkin kaikille halukaille, jotka paikallisradiota haluaisivat harrastaa, ainakin taajuuksia

riittää. Siihen on ehkä muita syitä sitten, miksei aina lupaa anneta, koska tällaisen paikallisradio-oluvan kuitenkin valtioneuvosto myöntää niin, että siihen on pantu harkintaa ohi vapaan taa-juuden.

Teknisesti ei siis minusta ole mitään esteitä sille, että kaapeli-tv-verkko on osaltaan mikroaalloilla toimiva.

Toinen asia on sitten sananvapauden kannalta asioiden katselu. Suomessahan perustuslaki määrittelee, että Suomessa on sananvapaus, ja aikoinaan perustuslakivaliokuntakin on todennut, että sananvapauden pitää olla niin suuri kuin käytännössä on mahdollista. Kaapeli-tv-verkkohan on valtavasti laajentanut mahdollisuuksia sananvapauteen erilaisten televisio-ohjelmien katselun ja lähetyksen suhteen. Mikroaaltotelevisio vielä parantaa sitä.

Kun ajattelee, että tällä hetkellä esimerkiksi Espoossa, jossa minä olen, voi katsella 15—20 kanavaa, kun käyttää myös satelliittikanavia, niin aina sieltä löytää jonkin järkevän, ettei tarvitse katsella niitä monia kurjia ajanvieteohjelmia, joita Suomessa paljon harrastetaan, joita minä en pidä kovin suuressa arvossa; tämä on suonut kansalaisille mahdollisuuden. Nyt esimerkiksi me voimme ensi yönä suoraan seurata Yhdysvaltain vaalien menoa CNN:n ja mahdollisesti parin kolmen muunkin kanavan kautta jo paljon aikaisemmin kuin esimerkiksi Suomen Yleisradio tulee mukaan kuvioon. Tämä on ehdottomasti sellainen asia, joka on ihan toista kuin vielä 20 vuotta sitten, jolloin oltiin hyvin harvojen kanavien varassa. Jos haluaa valita ajanvietettä, sitäkin varmaan tarjotaan, mutta ei se ole pääasia. Pääasia on se, että on mahdollisimman paljon valinnan varaa ja on valittavana myös sellaisia ohjelmia, jotka kiinnostavat katse-lijoi.

Lain perusteluissa puhutaan kilpailun lisäämisestä. Minusta siitäkin on kysymys, sananvapauden laajentumisesta ja kilpailun lisäämisestä. Mutta Suomessa on vielä tällä hetkellä sellainen omituinen tilanne, että Yleisradio on onnistunut sitomaan MTV:n toimilupaansa ja meillä MTV:llä periaatteessa on määrättyjä velvollisuuksia Yleisradiota kohtaan ja meillä voi olla toisia kanavia, jotka periaatteessa toimivat mainosten varassa ja joilla ei tällaisia velvollisuuksia ole.

Minusta rahojenkeräysjärjestelmät pitäisi nyt selvästi jakaa niin, että peruspalvelu, joka ilmeisesti pakotetaan jokainen ihminen maksamaan katselumaksun avulla, on se, jolla Oy Yleisradio

rahoitetaan. Muut televisioyritykset toimivat sitten muulla tavoin, joko mainosten avulla rahoitamalla tai sitten erilaisia uusia teknisiä keinoja käyttäen siinä, miten katselijoilta maksut kerätään. Kun nämä nykyään ovat jo aika joustavia ja maksujenkeräyssysteemejä voidaan edelleen kehittää elektroniikan ja muun avulla, minusta pitäisi viimeinkin katsoa tosiasiota silmiin ja huomata, että meillä nyt on valtavan paljon enemmän teknisiä mahdollisuuksia televisio- ja radio-ohjelmien välittämiseen, eikä koko ajan yrittää keksiä rajoituksia, miten niitä ei vain liikaa käytettäisi. Sananvapaus minusta on kuitenkin demokratian perusedellytys, ja kun sen laajentamiseen on nyt mahdollisuuksia, siihen pitää mennä.

Liikennevaliokunta näkyy keksineen korjauksen hallituksen esitykseen, niin että mikroaalloilakin pitäisi välittää koko kansalle tai alueelle tarkoitetut yleisradio-ohjelmat, mitä ne sitten lienevätkin. Siinä minusta mennään luonnonvarojen haaskaukseen, koska joka tapauksessa kaikille tarkoitetut yleisradiolähetykset ovat normaalia radiotietä vastaanotettavissa kaikilla alueilla. On älytöntä, että jos kaapeliverkko tulee, vaaditaan, että myös mikroaalloilla pitää sama asia lähettää. Se on radiotaajuuksien väärinkäyttöä, koska se ei lisää palveluita lainkaan. Se vain muodollisesti näyttää kauniimmalta, kun mikroaallot ovat täysin samassa asemassa joka kodissa kuin kaapeliverkkokin. Minusta tämä kohta pitäisi palauttaa hallituksen esityksen mukaiseksi, ja se on minusta perusteltua sekä voimavarojen käytön että järkevän toiminnan kannalta.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuria haluaisin muistuttaa vain yhdestä asiasta. Kun te katselitte asiaa hyvin teknisenä kysymyksenä ja myös viittasitte siihen, että sananvapaus on demokratian edellytys, ed. Tiuri, te unohditte erään asian, jos me ajattelemme sitä monipuolista tarjontaa, jota nyt erilaisia satelliittiyhteyksiä hyväksi käyttäen suomalaisilla on mahdollisuus saada olohuoneisiinsa. Te unohditte vain sen asian, että vielä Suomessa on suuri joukko sellaisia ihmisiä, jotka eivät voi ilman tekstitystä näitä ohjelmia ymmärtää. Minä en tiedä, millä tavalla tämä lisää sananvapautta ja tiedonsaannin mahdollisuutta, jos ihminen on pelkkien kuvien varassa. Sen sijaan ohjelmayhtiö PTV:llä on se mahdollisuus, että ohjelmat tulevat tekstitettyinä, mutta sen sijaan ohjelmallisen sisällön osalta minä olen

kovin eri mieltä siitä, että se kovin paljon suomalaisten tiedon tasoa ja sananvapautta lisäisi.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen näki tilanteen sellaisena, että Suomessa on paljon ihmisiä, jotka eivät saa selkoa satelliittien välityksellä tulevasta ohjelmista. Varmasti näin onkin. Sitä suuremmalla syyllä ihmettelen sitä vastustusta, jota on mikroaaltopakettia vastaan, joka lisäisi kotimaisten ohjelmatoimistojen mahdollisuutta ainakin tuoda näitten ihmisten koteihin erilaisia kotimaisia tapahtumia, kuten nyt jo tapahtuu, ja tekstitettyinä filmejä.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurin puheenvuorosta saattoi saada sen käsityksen, että sananvapaus on suorassa suhteessa siihen, kuinka paljon on kaupallista radio- ja tv-toimintaa tarjolla. Kun otetaan huomioon esimerkiksi Suomen olosuhteet, harvaanasuttu maa, epäilemättä tämä peruste ei meillä toimi. Meillä ei missään tapauksessa katsoja- ja kuulijapohja voi suurimmassa osassa maata kaupalliselta pohjalta antaa kovin monipuolista tarjontaa. Siinä suhteessa meidän olosuhteissamme sananvapauden turvaaminen, jota epäilemättä pitää voimakkaasti tukea, vaatii vähän toisenlaisia ratkaisuja kuin esimerkiksi taajaan asutuilla Keski-Euroopan alueilla ja Yhdysvalloissa.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta nämä tulkinat, minkälaista sananvapauden pitää olla, siis sellainen, ettei missään maan osassa saa olla enempää kanavia kuin siellä, missä niitä vähiten on, on aivan kummallista. Sillä periaatteellahan pitäisi kieltää bussien ja raitiovaunujen kulkeminen suurissa kaupungeissa, kun niitä ei voida pienissä kirkonkylissä käyttää.

Kun ed. Kasurinen ilmoittaa, että sananvapautta ei lisää se, että on vieraskielisiä kanavia, ilmeisesti tällä ajatustavalla meidän pitäisi kieltää ulkomaisten lehtien tilaaminen ja hankkiminen Suomeen, koska niistä eivät kaikki saa selvää. Kuitenkin minusta on aivan olennaista sananvapauden laajentamista se, että minäkin voin tilata lehden mistä maasta hyvänsä ja minkälaisen hyvänsä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille vastauspuheenvuorona: Se, että hän tilaa vieraskielisen lehden, ei vie

resursseja miltään muulta Suomessa. Kysymys sähköisessä viestinnässä on koko kentästä. Aivan niin kuin edellä todettiin, Suomessa on erilaiset olosuhteet kuin jossakin muualla. Kun puhutaan sananvapaudesta, pitää todella miettiä, minkälainen viestinnällinen järjestelmä sananvapautta meille tuo.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on kuitenkin muistettava nykyisessä tilanteessa, että MTV:llä ja Yleisradiolla on 94 prosenttia katsojien määrästä ja muilla yhteensä 6 prosenttia. Se sanoo jotakin tästä ongelmasta, että nyt liioitellaan hyvin paljon.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Yleisradio on ainoa toivo, kun pyrimme kansallisen kulttuurin suojaamiseen ja edistämiseen ja tärkeän, sisällökkään informaation välittämiseen kansalaisille tilanteessa, jossa tiedotusmaailma kaupallistuu ja kansainvälistyy. Yleisradion aseman vahvistamisen luulisikin olevan kaikkien yhteinen tavoite. Näin ei vain ole.

Se, että ed. Tiuri tuntee vastenmielisyyttä Yleisradiota kohtaan ja on varmaankin valmis viemään siltä toimintaedellytykset kokonaankin, ei ole ainakaan minulle mitään uutta. Vakavampaa on sellainen, että jopa liikenneministeriön ja liikennevaliokunnan enemmistön linja on sellainen, että se toteutuessaan johtaa Yleisradion aseman heikentymiseen tiedotuskentässä.

Yleisradion aseman heikentymiseen johtaa se, että puhtaasti kaupallisin perustein toimivat kaapeliyhtiöt saavat lisää reviiä käyttöönsä. Näin ne tulevat saamaan myös isomman osan mainosrahoista itselleen. Tämän seuraamuksena MTV:n osuus mainosrahoista vähenee. Se taas johtaa siihen, että kun on Yleisradio — MTV-kokonaisuus, viime kädessä Yleisradion rahoitusperusta heikkenee. Tästä seuraa se, että Yleisradion mahdollisuudet tuottaa maan ja maailman menoa syvällisesti valottavaa suomalaista ohjelmistoa supistuvat. Myös Yleisradion ohjelmien osalta on pelättävissä, että nekin muuttuvat yhä enemmän massavihteen välittämiseksi, joka tuotetaan ulkomailta ja joka on halpaa.

Kyse on yltiöliberalistisesta linjasta. Yltiöliberalismi johti rahamarkkinoiden vapauttamisen osalta tunnettuun pankkikatastrofiin, joka maksetaan nyt suomalaisilla. Samassa yltiöliberalistisessa hengessä tapahtuva kaupallisen viestinnän suosiminen Yleisradion kustannuksella johtaa seuraamuksiin, joita ei oikeastaan voi edes korjata. Mitenpä korjaat kansallisen kulttuurin

heikentymisen ja sen, että ihmisten saama informaatio kapeutuu ja pinnallistuu? Et mitenkään. Se on korjaamaton vahinko.

Rouva puhemies! Televisiotoiminta Suomessa jakautuu kahteen osaan. On Yleisradio — MTV-kokonaisuus ja ovat kaapeli-tv-yhtiöt. Yleisradion ja MTV:n toiminta tapahtuu radiolain pohjalta annettavan toimiluvan perusteella. Yleisradio — MTV kokonaisuuden osalta on ainakin yritystä välittää tärkeätä informaatiota. Sitten ovat kaapeli-tv-yhtiöt, jotka toimivat kaapelilain pohjalta. Näiden yhtiöiden toiminnassa ei ole edes yritystä välittää tärkeätä informaatiota. Ohjelmisto on silkkaa "lataa ja laukaise, kisaile ja visaile, naura tyhjälle" huuhaata. Sitä hän se on. Ehkä ed. Rauramon mielestä se ohjelmisto on todella syvällistä ja antoisaa. (Ed. Myller: Sillä kerätään rahaa kuitenkin!) Minun mielestäni se ei ole. Se on massaviihteen välittämistä pääsääntöisesti. Samalla se on myös rahastusta, bisneksen tekemistä. Tiedonvälitys saa ihan eri luonteen. Se ei ole tiedonvälitystä olemukseltaan, se on rahan tekemistä, ja sitä en pidä arvokkaana toimintana. Mielestäni on todella ällistytävää, että liikenneministeriö liikenneministeri etunenässä suosii kaupallista huuhaa-toimintaa Yleisradion aseman heikentämiseen pyrkien.

Käsiteltävänä olevaa lakia on sanottu pelkäsi tekniseksi lakimuutokseksi, mutta sitä se ei ole. Tekniikastakin on kyse kyllä, mutta myös isoista periaatteellisista asioista, jotka vaikuttavat myös käytäntöön eli viime kädessä juuri mainosmarkkojen uusjakoon ja sitä tietä Yleisradion asemaan. Luulisi, että myös maakuntien edustajat olisivat huolissaan siitä, miten maakuntalehtien käy, kun tappelu mainosmarkkoista tiukkenee. Tunnettuja ja mielestäni karmaisevia esimerkkejä lehtikuolemista on olemassa, samoin fuusioita aivan viime ajoiltakin.

Käsittelyssä olevan lain ydinsisältö on se, että kaapeli-tv-toimintaa voidaan nyt laajentaa siten, että kaapeli-tv-yhtiöt voivat ottaa käyttöönsä johtojen lisäksi myös mikroaallot eli vapaasti etenevät radioaalot. Näin kaapeliyhtiöiden nyt tavoittama noin 770 000 talouden katselijakunta laajenee yli miljoonaan. Toiminnassa olevat kaapeliyhtiöt voivat siirtyä laadullisesti toisenlaiseen toimintaan ilman lupaa "siitä vain" -meininkiä harjoittaen.

Olemme lähteneet vastalauseessamme vastemmiston taholta siitä, että kaapelitoiminnan laajentaminen laadullisesti uudelle tasolle tulee säätää ja käsitellä oikeassa laissa eli radiolais-

sa, jolla Yleisradion ja MTV:n toimintaa säädellään. (Ed. Suhonen: Miten se taso siitä nousee?)

Kysymys on aivan erilaisesta päätöksentekojärjestelmästä. Kaapeli-tv-lain mukaan kyse on sidotusta harkinnasta, kun taas radiolaissa on vapaa harkinta kyseessä eli silloin valtioneuvosto voi harkita, mikä toiminta on järkevää (Ed. Suhonen: Taso siitä ei kyllä nouse! — Ed. Ukkola: Sananvapaus on valtion suojeluksessa!) ja mitkä toiminnot eivät ole. — Sananvapauden käsite on jokaisella omassa käytössään. Minä en ymmärrä, mistä sananvapaudesta puhutaan silloin, kun suomalaisuus uhrataan ylikansallisen massaviihteen alttarille, niin kuin tässä tapauksessa. Totuus on aina konkreettinen, ja konkreettisina pitää kaikkia lakiesityksiä ja niiden vaikutuksia katsoa.

Minusta on tärkeätä se, että lupamenettelyn osalta valtioneuvostolla on päätöstä tehdessään harkintavaltaa siltä osin, mikä on viisasta ja mikä ei. Sidottu harkinta vie siihen, mikä nyt on tulossa käyttöön, että toiminnassa jo olevat kaupalliset kaapeli-tv-yhtiöt voivat vallata lisää reviiriä itselleen. Näinhän se käytännössä menee.

Rouva puhemies! Kaapeli-tv-laissa on PTV:n kokoinen reikä. Kaapeli-tv-toimintaa on siten säädelty, että ohjelmia välittävä kaapeli-tv-yhtiö tarvitsee toimintaansa varten luvan. Sen sijaan kaapeliverkkoon ohjelmia tuottava ohjelmayhtiö ei tarvitse mitään lupaa, eikä sen toimintaa mitenkään säädellä. (Ed. Rauramo: Ei pidä paikkaansa!) Näin maahamme voidaan myös tätä uusinta mikroaaltotekniikkaa hyväksi käyttäen rakentaa neljäs tv-kanava. (Ed. Tiuri: Miksi vain neljäs, miksei kymmenes?) — Siksi, ed. Tiuri, että se ei ole järkevää eikä siihen ole minkään näköisiä resursseja ja voimavaroja tällä pienellä maalla. Jos me pystymme yhden hyvän suomalaisen kanavan aikaansaamaan, niin sekin on jo saavutus. Jos lähdetään tästä ajattelusta, että pannaan kymmenen kanavaa pystyyn, niin yksikään niistä ei pysty sellaiseen toimintaan, joka olisi vastaus sille kaupallistumiselle ja kansainvälistymiselle, jonka kanssa olemme tiedonvälityksen osalta tekemisissä. Meillä pitää olla laadukasta suomalaista tv-toimintaa, ja se edellyttää resursseja, viime kädessä siis rahaa.

Käytännössä muuten onkin jo tapahtunut niin, että PTV on levittäytynyt Ruuhka-Suomen yleis-tv:ksi kaapeliverkkojen erilaisen yhdistelyn tuloksena. (Ed. Häkämies: Haluatteko kieltää ihmisiä katselemasta?) PTV:n katselijakunta käsittää jo yli puoli miljoonaa taloutta eteläisessä

Suomessa, eli siitä on jo tullut käytännössä neljäs tv-verkko ketjuuntumisen seurauksena, ja se on se käenpoika, joka vie resursseja näiltä muilta, jotka toimivat kuitenkin säännellysti ja pyrkivät myös vakavasti otettaviin tiedonvälitystavoitteisiin. (Ed. Suhonen: Kyllä se Lappiinkin tulee vielä!)

On se aika outo tilanne, että Yleisradiolle ja MTV:lle asetetaan niiden ohjelmien suhteen erilaisia vaateita, mutta PTV Oy voi toimia ilman lupaa ja ilman mitään velvoitteita. En minä ymmärrä tällaista erilaista erilaista kohtelua. On totta myös se, että rahoittamiskysymyksen osalta MTV ja PTV ovat erilaisessa asemassa. Tätä asiaa käsiteltiin valiokunnassa, ja siellähän enemmistön kannaksi tuli tosiasiasa se, että otetaan MTV:ltä pois Yleisradiolle tulouttavaksi määrätty osuus. Tämän seurauksena on nimenomaan Yleisradion aseman heikentyminen. (Ed. Saari: Missä sellainen kohta on?) — Kyllähän siellä mietinnössä sanotaan selvästi, että jos tässä tulee erilainen tilanne, (Ed. Saari: Siellä sanotaan, että hallitus seuraa!) hallituksen pitää niin seurata, että tämä tilanne korjataan. Jokainenhan tietää ilman muuta, että tilannehan tulee olemaan erilainen MTV:n osalta ja näitten käenpoikien osalta. Siitä sitten seuraa se, että MTV:n kohdalla paine kasvaa siihen, että MTV:ltä otetaan Yleisradiolle menevä rahoitus pois, se on satoja miljoonia vuodessa, ja näin Yleisradion asema heikkenee.

Rouva puhemies! Voidaan sanoa varmaankin ja sanotaankin, että täysin vapaata kilpailua korostava viestintäpolitiikka on yleisöystävällistä, koska bisneksestä lähtevä ajattelutapa pyrkii siihen, että levitetään mahdollisimman halvalla tuotettua ohjelmista mahdollisimman monelle. Näihin väitteisiin on ensinnäkin sanottava, että halvalla saatu ohjelma ei yleensä ole parasta, useimmiten se ei ole edes hyvää ja vielä vähemmän se on usein tärkeätä. Halvimmalla viestinnän kauppamiehet voivat näet ostaa amerikkalaista sarjafilmituotantoa, jota nyt sitten tuleeikin tuutin täydeltä. (Ed. Suhonen: Ei se tähän asiaan liity!)

Pelkkä kaupallisuus toiminnassa ei suinkaan syvennä ja moniarvoista, vaan pinnallistaa ja samanlaistaa ohjelmistoa. Tämä on lainmukaisuus. Näin siksi, että todellakin halvinta tarjolla olevaa ohjelmistoa, massaviihdettä, on paljon saatavilla. Kysymys on myös siitä, että katsojatin voidaan totuttaa ensin seuraamaan ja sitten haluamaankin vain pelkkää massaviihdettä. Jollei muuta ole tarjolla, mitä muuta voi edes

haluta, ja mihin totutetaan, sitä aletaan usein pitämään ainoana mahdollisena.

Joillakin on varmasti se ajattelutapa, että tämmöinen massaviihde on sitä, mihin kansa vain pitää totuttaakin. Sellainen kansa on vaaraton, se ei erikoisen laajasti asioita funtsaile eikä ole tietoinen siitä, missä mennään. Minä ajattelen täsmälleen päinvastoin: Minusta tehtävänä on antaa ihmisille tosiasiallista tietoa, mahdollisimman runsasta informaatiota, jotta on kansalaisia, jotka pystyvät myös vaikuttamaan yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Rouva puhemies! Ei todellakaan kaupallisuudessa ja sen suosimisessa ole toivoa. Toivo on Yleisradiossa. Se on minusta todellakin kansakunnan ainoa toivo tässä kansainvälistyvässä ja kaupallistuvassa viestinnän kentässä. Hyviä, tärkeitä ohjelmia ei tehdä ilman rahaa. Nyt on kysymys loppujen lopuksi rahasta, niin kuin aina on lopuksi kysymys siitä. Kun Yleisradion rahoitusperustaa halutaan horjuttaa, niin halutaan samalla tehdä mahdolltomaksi se, että Yleisradio tuottaisi laadukkaita ja hyviä ohjelmia.

Varmasti tässä salissa on paljon niitä, jotka kantavat huolta Yleisradion asemasta. Edellisessä eduskunnassa tällaisia edustajia, jotka Yleisradiosta kantoivat huolta, oli hyvinkin paljon vielä. Viime eduskunnassahan hyväksyttiin eduskunnan kanta, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee hallitusohjelman mukaisesti yleisradiolakiesityksen. Kansalliselle yleisradiotoiminnalle tulee antaa sellaiset lainsäädännölliset puitteet, jotka edistävät kansallista radio- ja televisio-ohjelmatuotantoa, laajentavat sananvapautta ja estävät viestinnän keskittymistä. Yleisradiolakia valmisteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota yleisradiotoiminnan kulttuuri- ja viestintäpoliittisiin velvoitteisiin sekä alueellisesti tasapainoisen viestintärakenteen kehittämiseen. Oy Yleisradio Ab:n asemaa tulee vahvistaa.”

Tätä mieltä oli edellinen eduskunta. Tämänkin eduskunta joutuu lain kolmannessa käsittelyssä määrittelemään suhteensa Yleisradioon. Valmistautukaa siihen henkisesti. Ponsi tullaan varmaan esittämään tällekin eduskunnalle kylläkin sillä muutoksella, että yleisradiolaki ei ole tämän hallituksen hallitusohjelmassa, mikä sekin jo osoittaa, että maassa on porvarihallitus, koska tämäkin on jo tietty suunnan muutos, koska Yleisradio heitettiin sivuun.

Rouva puhemies! Olen todellakin sitä mieltä, että kysymys on nyt siitä, että viestintäpolitiikaksakin on siirretty yliöliberalismiin, jonka tien

päässä on vain se, että Yleisradion asema tulee heikkenemään, ja tämä onkin varmasti teidän yltiöliberalistien päätavoite.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro oli täynnä väärinkäsityksiä, ja yritän nyt lyhyesti korjata niistä eräitä.

Ensiksi haluan todeta, että mikroaaltojen käyttö on tarkoitettu palvelutason nostamiseksi. Aikoinaan, kun kaapelilaki säädettiin, lähdettiin siitä, että toimilupa myönnetään, jos hakija täyttää tietyt kriteerit. Samanaikaisesti annettiin taakkeet siitä, että jokaisella on oikeus käyttää kaapeliverkostoa ja lähettää ohjelmia. Eli jos kansanedustaja tai joku muu haluaa tehdä ohjelmaa ja lähettää sen kaapeliverkon kautta, silloin operaattori on velvollinen antamaan heille ohjelma-aikaa yhtäläisin perustein. Näin on haluttu turvata sananvapaus.

Jos otetaan uusi tekniikka eli mikroaallot käyttöön kaapeliverkon jatkeeksi, maailma ei muutu miksiäkään. Samat säännöt, samat sananvapauden säännöt ja samat mahdollisuudet lähettää ohjelmia on kansalaisilla, kuin on kaapeliverkossa. Samat määräykset ovat myös voimassa paikallisradio- ja paikallisteleviolainsäädännössä ja niitä koskeissa määräyksissä. Näin minusta pitää ollakin.

Minusta nyt on kysymys siitä, että kaapeliverkon kautta lähetettyjä ohjelmia voidaan katsoa laajemmin kuin on mahdollista pelkästään kaapeliverkon avulla. Tästä on periaatteessa kysymys. Tämä ei tuo ohjelmanpoliittisesti varsinaisesti mitään uutta, mutta tämä laajentaa mahdollisuuksia katsoa kaapeliverkon kautta lähetettyjä ohjelmia riippumatta siitä, ovatko ne paikallisia, PTV:n tai joitakin muita.

Sitten muutama kommentti keskustelusta ja toiminnasta eduskunnassa, joka on liittyy tähän asiaan. Minä olen aina ihmetellyt, että ollaan periaatteessa jotakin mieltä, mutta sitten kun periaate rupeaa koskemaan omaa toimintaa, niin silloin se on huono periaate. Minä olen aina yrittänyt puolustaa myös MTV:n oikeutta laajentaa toimintaansa. Nyt MTV itse on hyvin aktiivinen ja vastustanut sitä, että mahdolliselle kilpailijalle myönnetään samantaisia mahdollisuuksia toimia kuin sillä itsellään on. Tämä ei minusta ole oikein. Kun täällä puhuttiin neljännessä verkosta, niin juuri kaapeliverkon kautta yhdistettynä mikroaaltojärjestelmään voidaan saada useampia verkkoja käyttöön. Miten ne käytetään, on toinen

asia. Siitä päättävät viime kädessä kansalaiset, mitä he haluavat katsoa. Minusta ei kannata ylidramatisoida tätä asiaa.

Lisäksi on kysytty, kuuluuko tämä asia radio-lainsäädäntöön vai kaapelilainsäädäntöön. Minusta se voidaan perustellusti liittää tähän lainsäädäntöön, koska kun se toimii, silloin käytetään tätä tekniikkaa kaapeliverkon kautta levitettyjen ohjelmien laajempia katselumahdollisuuksia varten.

Mitä vapaaseen harkintaan tulee, niin sidottu harkinta on minusta tärkeä siksi, että siinä tietty hallitus ei saa käyttää poliittista harkintaa, kun annetaan tilaa kaapeliverkossa. Pitää olla sidottu harkinta, jotta jos hakija täyttää tietyt kriteerit, hän saa ja on velvollinen antamaan tilaa niille, jotka haluavat lähettää ohjelmaa. Minä olen tietysti kovasti iloinen siitä, että oppositio haluaa antaa hallitukselle vapaan harkintavallan. Kiitoksia siitä, mutta minä en halua sitä. Juuri sananvapauden puolustamista ajatellen on minusta äärettömän tärkeää, ettei tässä ole sen tyyppistä vapaata poliittista tai muuta harkintaa, vaan tämä tekniikka annetaan samanlaisin perustein, samoin ehdoin, kuin kaapeliverkko operaattoreille käyttöön, ja he ovat sitten velvollisia antamaan ohjelma-aikaa ja tilaa verkossa.

Minä voisin tietysti jatkaa pitkään, mutta veikkaan, että keskustelu tästäkin jatkuu, joten lopetan tähän.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrbackin puheenvuoron jälkeen tämä vastauspuheenvuoro on oikeastaan tarpeeton. Mielestäni ed. Tennilän puheenvuorossa oli joitakin aivan hyviäkin ajatuksia, mutta tapansa mukaan ed. Tennilä jälleen aivan mahdollottomasti ylidramatisoi ja suurenteli asioita.

Täällä salissa tuskin on ketään, joka aliarvioisi tai asettaisi kyseenalaiseksi Yleisradion olemassaolon tarpeellisuuden suomalaisen kulttuurin kannalta. Mutta aivan mahdollottoman ylidramatisoitu on väite, että tällä lainsäädännöllä Yleisradion asemaa uhattaisiin.

Kuitenkin vielä on myös hyvä todeta, että Yleisradiolla on ja tulee edelleen olemaan noin 2 miljardin potti käytössään ohjelmantekoon. Mutta voi olla, että myös Ylen kannalta on aivan terveellistä edes pieni kilpailu.

Ed. Tennilän entisessä ihannemaassa oli järjestelmä, jossa hyvin tarkkaan joku yhteishyvä neuvosto päätti, mitä saadaan radiossa tai televisiossa sanoa tai esittää, mutta ei sekään järjestelmä tuntunut mitenkään erityisen hyvä olevan.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan minusta tästä lainsäädäntöhankkeesta käytävä keskustelu on saanut totaalisesti ylisuuret mittasuhteet.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari totesi, että tämä keskustelu on saanut ylisuuret mittasuhteet. Olen täsmälleen samaa mieltä. Silti haluan todeta ed. Tennilälle muutaman seikan.

Kiistaton tosiasia on, että Yle on ainoa todellinen viestintämonopoli tällä hetkellä Suomessa. Ymmärrän, että ed. Tennilä haluaa sen säilyttää. Mutta jokaista penkkiä ed. Tennilästä tännepäin, joka esittää sitä, hämmästelen kyllä suuresti.

Ed. Tennilä oli todennäköisesti aidosti huolissaan paikallislehtien mainosmarkoista, jos kaapeli-tv laajenee ja saa näin ollen kilpailuasemaa myös pienillä paikkakunnilla. Mutta täytyy muistaa, että MTV loi Kolmostelevision, joka otti nimenomaan käyttöönsä paikalliset tv-mainonnat, ja tällä tavoin tämäkin kilpailu on teoreettinen kaapeli-tv:n osalta. Eli paikallinen mainonta on toteutettu jo tv:n osalta.

Ed. Tennilä totesi, että ohjelmatoimistot eivät ole missään vastuussa. Ohjelmatoimistot ovat kaapeli-tv-lain mukaan johdettavassa vastuussa aivan samalla tavalla kuin varsinaiset kaapeli-tv-lähettäjät.

Yhtenä esimerkkinä haluaisin ed. Tennilältä kysyä, koska ed. Tennilä tunnetaan jonkin asteisena urheilumiehenä, eikö hän pidä hyvänä sitä, että kun vajaa vuosi sitten Yleisradio päätti olla lähettämättä jääkiekon maailmanmestaruuskoisoja, sen jälkeen PTV hankki lähetysoikeudet. Näin ollen Suomessa saatiin nähdä myös television välityksellä lähes miljoonassa taloudessa Suomen historian ensimmäinen jääkiekon MM-mitali.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en oikein ymmärrä sitä, että ei-kaupallinen Yleisradio takaa sen, että siellä on syvällisesti valottavia ohjelmia. Ainakin jos ajatellaan meidän Yleisradiotamme, niin esimerkiksi jokseenkin kaikki energiaan liittyvät ohjelmat ovat olleet hyvin pintaa raapivia ja yleensä hyvin harhaanjohtavia. Niitä ei voi missään nimessä sanoa syvällisesti valottaviksi. Ne ovat olleet lähinnä vihreiden propagandaa.

Minusta ei "kaupallinen" tarkoita samaa kuin "huono" automaattisesti eikä myöskään pelkkää ajanvietettä. Kyllä siinä varmaan Oy Yleisradiokin pärjää. Minusta Yleisradio tosiaan, kun sillä

on kuitenkin katsojamaksut käytettävissään, varmasti pystyy tuottamaan hyvää ohjelmaa, jos se tyytyy kohtuulliseen määrään kanavia eikä yritä jatkuvasti tehdä yhä uusia.

Minusta näitä sanavapausajatuksia pitäisi ajatella siinä mielessä, että lehdistö, yleisradio-toiminta ja kaapelitoiminta, mitä siihen liittyykin, ovat nykyään teknillisesti samassa asemassa. Kumpaakin voidaan harrastaa niin paljon kuin suurin piirtein halutaan. Ei ole enää niitä vanhoja esteitä, jotka radioaaltojen alalla aikoinaan estivät sananvapauden laajentamisen. Siitä syystä pitäisi miettiä, onko meillä oltava joku virallinen lehti, joka on syvällinen verrattuna kaupalliseen lehdistöön, joka kuulemma ilmeisesti toimittaa pelkkää ajanvietettä. Minä en usko, että niin on, vaan täytyy vähitellen tottua siihen, että on mahdollisuuksia.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä taas liioittelee. Ihan vastaavia ajatuksia ed. Tennilä esitti 80-luvun puolivälissä, kun kaapelilaki säädettiin. Kun on sananvapaudesta kysymys, minä en kerta kaikkiaan ymmärrä ed. Tennilän ajatuksia. Ed. Tennilän käsityksen mukaan, ymmärtääkseni ainakin, riittäisi kai yksi kanava, joka toimisi ehkä puolueiden valvonnassa. Sellaista politiikkaa on harrastettu kyllä muualla, mutta heidän järjestelmänsä on myös pikkuhiljaa romahtanut täydellisesti. Onhan korkea aika päästä irti tällaisesta sensuuri- ja monopolimentaliteetista, jota ed. Tennilä edustaa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä sanoi, että hän panee tämän eduskunnan äänestämään jälleen kolmannessa käsittelyssä yhdestä vanhasta ponnesta korjailtuna. Ilmeisesti hänen puheensakin oli vanha, aikoja sitten pidetty, kuten täällä jo edellinen puhuja totesi, kaivettu jostain koipusista. Eli ne ajatukset, mitä hän siinä puheessa esitti, eivät kyllä tähän lakiin ja tämän lain käsittelyyn missään nimessä sovi.

Jos aikaisemmin olisi oltu hieman liberaalimmilla linjoilla sähköisen viestinnän puolella, niin Yleisradio ei olisi tällä hetkellä sellainen pöhötautinen mammutti, joka se on, joka nielee kaikki varat ja jonka vuoksi sillä on hirveitä vaikeuksia ensi vuoden alusta täyttää kahta televisiokanavaa. Jos hallitukset aikanaan eivät olisi antaneet lupaa kolmannen kanavan perustamiseen, niin tässä tilanteessa ei tällä hetkellä oltaisi. Toki jokainen on huolissaan siitä, että

Yleisradion täytyy säilyä julkisen palvelun kanavana. Se millä tavalla se rahoitetaan, on kyllä eri keskustelun aihe. Siihen asiaan tietenkin täytyy puuttua ja joudutaan puuttumaan. Mutta eihän Yle ole, ed. Rauramo, ainut viestintämonopoli. Kyllä Helsingin Sanomat on myös sellainen viestintämonopoli, että se voi ostaa vaikka kaikki maakuntien ykköslehdet, jos näin haluaa. (Välihuutoja) — Jos minä saisin jatkaa tämän ajatukseni.

Viestintämonopolia on nimenomaan minun mielestäni sellainen, että yksi tai muutama tiedotusväline ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: No, sanotaan perjantaina sitten.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Liikenneministeri Norrbackin puhevuoron johdosta totean, että minua huolestaa se, että liikenneministeri käyttää viestintäpolitiikan linjasta niin vähän asiaa, substanssia, sisältävän puheenvuoron ja käyttää vain retoriikkaa ja demagogiaa "sananvapaudesta". Mitä sananvapauden laajentamista se on, että PTV ja muut puhtaasti kaupalliset toimijat voivat laajentaa reviiriään, mikä on tämän lain ydin? Hömpä leviää vain yhä laajemmalle. Kun se tapahtuu Yleisradion kustannuksella viime kädessä, niin olen tästä linjauksesta erittäin huolestunut. Minusta kaupallisuus johtaa aivan vääräämättä tason laskuun ohjelmiston osalta.

Mitä ed. Renlundin puheenvuoroon tulee, niin minä olen sitä mieltä, että meidän on pidettävä huolta siitä, että meillä on ainakin yksi laadukasta suomenkielistä tv-ohjelmaa tuottava kanava ja että meillä on myös laadukasta ruotsinkielistä ohjelmatuotantoa. Se edellyttää sitä, että me kannamme huolta ja vastuuta Yleisradion asemasta. Mitenkään muuten tämä tavoite ei tule toteutumaan.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ensin on syytä todeta, että kaapelilain mukaan ed. Tennilällä on oikeus saada ohjelma-aikaa. Radiolainsäädännön mukaan ed. Tennilällä ei ole sitä oikeutta. Jos ed. Tennilä haluaa tehdä ohjelmia, lähettää kaapelin kautta, hänellä on siihen oikeus. Mutta kukaan ei voi hänelle takeita, että hän saa ohjelma-aikaa Ylessä. Näin ollen kun laajennetaan tätä tekniikkaa isommille

alueille, niin silloin oikeastaan laajennetaan mahdollisuuksia myös itse osallistua ohjelman tekoon. Minusta kannattaa lukea myöskin lakitekstejä, ennen kuin täällä puhutaan.

Joku mainitsi sanan "demagogia" täällä. Minä en muista nyt, kuka se olikaan. (Ed. Tennilä: Minä!)

Mitä kaupallisuuteen tulee, niin kaupallisuus ei tällä laajene ollenkaan mistään mihinkään, vaan tällä otetaan tekniikkaa käyttöön, jotta jo nykyinen ohjelmisto voidaan katsoa muuallakin kuin taajamissa. Siis laajennetaan mahdollisuuksia katsoa sitä ohjelmistoa, mitä jo nyt lähetetään taajamissa. Minä en haluaisi estää kansalaisia katsomasta sitä riippumatta siitä, onko se hyvää vai huonoa. Siitä katsojat päättävät. Ed. Tennilä haluaa, että minä päättäisin siitä, mitä kansalaiset saisivat katsoa. Minä en ole valmis tekemään kansalaisten puolesta sitä ratkaisua. Kiitoksia vain luottamuksesta.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluan liikenneministeri Norrbackin puheenvuoron johdosta vain muistuttaa meitä kaikkia siitä, että meillä on viestinnän kentän uusjako ja raju menossa. Itse olen ollut huolissani juuri siitä, millä tavalla meidän oman kotimaisen ohjelmatuotantomme ja kulttuurin asema siihen mukaan lukien kielivähemmistöjemme asema tulevaisuudessa ja tulevaisuuden viestinnän kentässä muotoutuu. Pelkään pahoin, että jos tätä liberaalia lupapolitiikkaa jatketaan, niin tämä tulee murtamaan meillä tältä perusjärjestelmältä selkärangan ja siinä samalla valitettavasti menee myöskin ruotsinkielisen vähemmistön melko hyvä asema; tällä hetkellä on hoidettu yhteisellä päätöksellä, että se näin on turvattu.

Kun puhutaan kaapeli-tv:n ja ohjelmayhtiö PTV:n osuudesta, niin minä sallin heidän toimintansa kaikin mokomin, mutta minä myöskin edellytän sitä, että sillä on suunnilleen samat lähtökohdat kuin kaikilla muillakin vastaavilla ohjelmaa tuottavilla yhtiöillä. Silloin me keskustelomme vasta oikeasta asiasta.

Liikenneministeri Norrback katselee tätä vain teknisenä asiana, Eta-sopimuksen mukanaan tuomana muutoksena. Kyseessä on kuitenkin asia, jossa me olemme tekemässä melkoista viestintäpoliittista päätöstä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Pyydän, että myöntäkää nyt se Onni Vilkkaan lupa sinne Pietariin sitten vielä, kun te harrastatte sitä liberaalia lupapolitiikkaa!

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Jos Onni Vilkas anoo kaapelitoimintalupa, hän saa sen heti.

Minä myönnän, että en oikein ymmärrä, mistä uusjaosta tässä asiassa puhutaan. Tässä asiassa puhutaan siitä, annetaanko Kotkan naapurikuntien asukkaille myöskin mahdollisuuksia katsoa niitä kaapelin kautta levitettyjä ohjelmia, jotka kansanedustaja Kasurinen katsoo kotonaan. Ed. Kasurinen on näköjään sitä mieltä, että hänelle kyllä muttei naapurikunnan asukkaille. (Ed. Kasurinen: Ei tule kovin suurta vahinkoa, jos en näekään!) — No, se on toinen asia. — Mutta mistä syystä ed. Kasurinen haluaa päättää naapurikuntien asukkaiden puolesta, etteivät he saa sitä katsoa, kun hän itse katsoo kotonaan? Tästä on kysymys, halutaanko laajentaa mahdollisuuksia muille vai eikö haluta. Minä en ole sensuurin ystäviä. Katson, että kansalaiset ovat päteviä tekemään tämän tyyppisiä ratkaisuja itse.

Sen lisäksi olen valmis keskustelemaan Yleisradiosta ja Yleisradion tulevaisuudesta. Minä olen sitä mitä, että vahva Oy Yleisradio Ab on Suomen kulttuurille äärettömän tärkeä. Minä olen valmis tekemään kaikkeni, jotta se taloudellisestikin pärjää, on voimakas ja pystyy tekemään hyviä ohjelmia. Minä olen valmis harkitsemaan myöskin sitä, miten peritään rahaa tämän alan kaupalliselta toiminnalta niin, että turvataan public service -toimintaa viestinnän alalla, mutta se on toinen asia. Se ei minusta tähän liity oikeastaan ollenkaan tai jos liittyy, niin hyvin vähän.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta on demagogiaa, kun liikenneministeri sanoo, että Tenniläkin voi lähettää kaapeli-TV:ssä ohjelmaa. Eihän tämän tyyppisestä keskustelusta mitään tule.

Kysymyshän on siitä, että siellä lähettävät ohjelmaa tietyt ohjelmayhtiöt, jotka ovat jo olemassa ja jotka ovat jo ketjuuntuneet eli monopoli on jo syntynyt. PTV lähettää tällä hetkellä yli puoleen miljoonaan talouteen omaa, pääsääntöisesti ulkomaista viihdeohjelmaansa. Ei sinne ketään uutta ole tulemassa, vaan tämän jo syntyneen eteläsuomalaisen uuden TV-kanavan reviiri laajenee uuden tekniikan käyttöönoton myötä ja samalla heikkenee MTV:n ja sitä kautta Yleisradion asema, kun tapellaan mainosmarkoista.

Minä odottaisin, että herra liikenneministeri ottaisi huomioon, mitä valtion laitokset sanovat

eri asioista. Telen osalta te teitte jo erittäin rujan luparatkaisun, kun yksityisen sektorin päästitte kehään polkemaan valtion laitoksen asemaa. Yleisradio on ollut erittäin huolissaan tästä laista, samoin MTV. Te sivuutatte valtion eli viime kädessä eduskunnan yhteydessä toimivan tiedotusvälineen kannat kokonaan ja kuuntelette ihan muita. Eikö teidän nyt kaiken järjen mukaan pitäisi ottaa huomioon enemmän sitä, mitä valtion laitokset sanovat, koska ainakin minä odotan, että te kannatte vastuullisesti huolta asioista? On ihan tyhjää puhetta puhua siitä, että katsotaan raha-asioita sitten myöhemmin. Niitähän katsotaan juuri nyt. Nythän se uusjako käy.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Totean vielä, että minusta ei ole nyt kysymys mistään uusjaosta, vaan on kysymys juuri siitä, annetaanko useammalle mahdollisuuksia katsoa ohjelmistoa, mitä jo nyt lähetetään kaapeliverkoston peitealueelle, annetaanko vai ei, siitä on kysymys.

Sen lisäksi olen korostanut, että kaapelilainsäädäntö antaa sananvapauden kannalta parempia mahdollisuuksia kansalaisille ja järjestöille, kuin radiolainsäädäntö antaa, koska kaapelilain mukaan operaattorilla on velvollisuus antaa ohjelma-aikaa ja -tilaa verkostossaan, jos joku pyytää, yhtäläisin perustein. Jos joku haluaa lähettää ohjelman Ylen kautta, laki ei velvoita Yleä lähettämään sitä ohjelmaa. Tämä kannattaa myös muistaa, kun puhutaan sananvapaudesta tässä asiassa. Mutta olen tietenkin samaa mieltä siitä, että Ylen kulttuuripoliittinen rooli on hyvin suuri ja Ylen toiminta on syytä turvata kaikin keinoin tulevaisuudessa.

Minusta ed. Tennilä joko tahallisesti tai tahattomasti nyt ymmärsi väärin. Hän saa itse valita, kumpi tulkinta on oikein.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen sanoi puheessaan, että jos tätä liberaalia lupapolitiikkaa jatketaan, niin murretaan suomalaisen ohjelmapolitiikan ja Yleisradion selkäranka. Minä en kyllä ymmärrä, miten tällainen keskustelu tällaisesta teknisestä laista on voinut syntyä, mutta ilmeisesti on tarve keskustella yleensä viestintäpolitiikasta. Kun on kuunnellut sieltä vasemmalta laidalta tulevia puheenvuoroja, niin ilmeisesti tätä poliitikkojen sätkynukkea ja holhouksessa olevaa Yleä halutaan puolustaa niin, että ei hyväksyttäisi yhtään mitään uutta teknistä ratkaisua. Ilmeisesti oltaisiin valmiita panemaan rautaa rajalle, että tänne

ei pääse mitään, ja lyijykansi taivaalle, että ei vain pääse satelliitteja suomalaisten koteihin.

Liberaalia lupapolitiikkaa on vasta nyt alettu harjoittaa, ja minusta se on erinomainen asia. Jos Yleisradio ei pysty kilpailemaan laadulla ja sillä tavalla voittamaan yleisöä, niin kuolkoon. Myös kirjoitetun viestinnän, sanomalehtien, on kilpailtava laadulla, ja ne kuolevat pois, jotka eivät saa lukijoita eivätkä ilmoituksia. Tämä on rautainen tosiasia. Kovin pitkälle ei voida valtion tuella pönkittää kovin hirvää tiedotusvälineitten viidakkoo. Tämä on tosiasia niin graafisella puolella kuin myös sähköisellä puolella tulee olemaan.

Te vasemmalla laidalla tulette vielä heräämään karmeaan todellisuuteen, kun käyttäjät valitsevat, tekevät päätöksensä meidän sijastamme: hallituksen sijasta, meidän poliitikkojen sijasta.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ministeri Norrback ei kuuntele, mitä keskustelussa sanotaan. Minä nimenomaan yritin omana käsityksenäni sanoa, että minä hyväksyn kaapeli-tv- ja ohjelmayhtiö PTV:lle samat periaatteet kuin muilla kaupallisilla yhtiöillä on. Minä en halua asettua monipuolisen tiedonvälityksen esteeksi, kun vain säädellään niistä samalla tavalla samojen periaatteitten mukaan.

Ed. Ukkolalle rohkenen sanoa, että vaikka täällä vasemmalla laidalla yritettäisiin puhua joskus järkeäkin — ja yleensä me puhumme järkeä ja asiaa — niin ed. Ukkola saa aina näppylöitä siitä. Tuntuu siltä, että meillä ei olisi oikeutta edes hänen mukaansa käyttää puheenvuoroja eduskunnassa, koska hän on aina ensimmäisenä ne tuomitsemassa.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Olennainen ero minusta on kai siinä, että oppositio haluaa antaa hallitukselle oikeuden vapaaseen harkintaan. Minä en halua sitä valtaa, koska katson, että toimilupa myönnetään, kun ehdot täytetään, ja katsojat viime kädessä päättävät, mitä he haluavat katsoa. Jossakin tilanteessa ei ole hyvä minusta, että voidaan käyttää poliittistakin harkintaa, joka kuuluu juuri siihen vapaaseen harkintaan tällaisissa asioissa, varsinkin kun sananvapaus on turvattu muitten sääntöjen kautta samassa laissa.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä totesi, että kaapeli-

tv tulee tuottamaan pelkästään hömppää. Mutta jos eduskunnasta joskus pääsee ihmisten aikoihin kotiin ja avaa television ja kun sieltä tulee Kauniit ja Rohkeat joka päivä, niin minä en tiedä, paljonko se hömppää siitä huononee enää.

Täytyy muistaa, että kaapelitelevision katseli- ja maksaa pitkälti toistatuhatta markkaa oikeudesta ja luvasta saada katsella sitä hömppää. Vaikka haluaisi katsella vain kaapeli-tv-ohjelmia, niin joka tapauksessa täytyy maksaa myös Ylen lupamaksu. Vaikka ei minuuttia eikä sekuntiakaan katselisi Ylen ohjelmia, siitä huolimatta Ylen lupamaksu on maksettava ja maksettava on myös kaapeli-tv-maksu, joka ei ole mikään halpa. Se on lähes yhtä kallis kuin Ylen lupa. Eli kyllä jos käyttäjä on valmis maksamaan lähes puolitoistatuhatta markkaa siitä, että saa katsoa sitä hömppää, niin kyllä minä kaikille, jotka sitä haluavat katsoa, suon sen mahdollisuuden.

Ed. S u h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa käytiin keskustelua. Varmaan muut ymmärtävät, että on käyty aika kiivaasti sitä keskustelua. Mutta valiokunnan ulkopuolella käytiin vielä enemmän keskustelua näistä asioista. On ollut painostusryhmiä, jos jostakin lähetystöjä. Lähinnä MTV:ssä on nyt eriarvoisuudesta ja suuriarvoisuudesta ja tiedonvälityksestä puhuttu, ja nyt MTV:n konkurssi melkein tulee tämän takia. En ikinä uskonut, millaisen painostuksen kohteeksi yleensä voi joutua tällaisessa asiassa. Kaapelitelevision puolelta ei kukaan tullut puhumaan tästä asiasta. Mutta kyllä Maikkarista yritettiin sanoa, että älä mene kokoukseen ja pysy pois ja tee sitä tai tätä ja vedä tyhjää ja tee sitä ja tota. Minusta oli aika paljon painostusta, mitä he harrastivat kyllä; heikommat varmaan sortuisivatkin siihen. Minua ei pysty painostamaan tässä asiassa.

Sanoisin, että valiokunnassa oli kolme henkilöä, jotka olivat suoraan Ylen päätteinä: edustajat Markku Laukkanen, Kekkonen ja Myller. Kun minä katsoin Eduskunnan kalentereista, niin näin, että heillä on verokirjat odottamassa siellä. Kaikki ovat naimisissa sen talon kanssa. He pelkäsivät, että kun heidän taitotietonsa kuitenkin tämän eduskunnan aikana heikkenee — ei se ole korkea koskaan ollutkaan — he eivät pääse takaisin ollenkaan, jos kaapelitelevision ottaa rahaa hiukan pois eikä heidän palkkarahojaan tule. Tämä homma on saanut käsittämättömät mittapuut. Tämä on täysin teknillinen laki,

johon sorrutaan sekoittamaan kaiken näköiset moniarvoisuudet ja eriarvoisuudet. Kyllä tämä on käsittämätöntä.

Kun ed. Karhunen esitti valiokunnassa oman mielipiteensä, niin sen jälkeen häntä ei ole valiokunnassa nähtykään. Hän pelästyi niin kamalasti, kun ed. Laukkanen ryöpytti hänet välittömästi. Kävi vähän samalla lailla kuin ed. Ukkolan puhuessa, jolloin ed. Kasurinen sai heti näppyliä. Vai oliko se päinvastoin? Ed. Karhunen oli melkein tippa silmässä, että hänhän sanoi vain oman mielipiteensä. Todettiin, ettei tällaisista saa olla. Minusta kylläkin ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. **T e n n i l ä** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Rauramo sanoi, että Yleisradiolle pitää maksaa iso lupamaksu. Jos rivien välistä kuunteli, niin siellä oli jo se ajatus, että lupamaksu Yleisradiolta otetaan pois. Sehän tässä tietysti onkin oikeiston perimmäinen tavoite, että Yleisradion asema romutetaan kokonaan. Näin olen tämän asian nähnyt ja kyllä tässä käsityksessäni hyvin selkeästi seison. (Min. Norrback: Taas värinkäsitys!) — En väitä, että liikenneministeri on sitä mieltä, mutta kun kuuntelin kokoomuslaisten puheenvuoroja, niin kyllä tällainen ajattelutapa siellä on olemassa, ja tuntuu siltä, että se on vahvistumassa. — Sitä pidän äärettömän huolestuttavana, koska Yleisradio on, niin kuin olen moneen kertaan sanonut, minusta ainoa toivo kunnollisen informaation levittämiseen ja suomalaisen kulttuurin suojaamiseen.

Ed. Suhonen voi ajatella aivan vilpittömästikin niin, nyt kun olen ed. Suhosta seurannut, että kyseessä on pelkkä tekniikka. Hänelle ei ole vieläkaan selvinnyt parin kuukauden keskustellutakaan, että kysymys on paljosta muustakin.

Ed. **K e k k o n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On vähän vaikeuksia suhtautumisessa ed. Suhosen puheenvuoroihin, kun ei oikein tiedä, suhtautuuko niihin vitsinä vai vakavana asiana. Mutta kun hän Ylen pääteistä puhui, niin ihan selvennykseksi vain ed. Suhoselle, että en usko, että sellaisesta on kysymys.

Pikemminkin jos jotain motiivia haluaisi omalta puoleltaan selittää, niin kyllä se tietyllä tavalla ammattiin liittyy, nimenomaan tähän toimittajan ammattiin. Kun olen vakavasti sitä mieltä, että painettu sana on ajatuksen ase, toisin

kuin ehkä ed. Suhonen oivaltaa, niin lähdän siitä, että tämä järjestely, mitä nyt tehdään, pitkällä tähtäyksellä syö suomalaista sananvapautta nimenomaan painetun sanan puolella. Siellä ovat mitä suurimmat riskit, kun asiaa katselee esimerkiksi Lehtimiesliiton jäsenenä.

Mitä tulee lobbaukseen, jonka kohteeksi ed. Suhonen kertoo joutuneensa, niin voin tietysti puhua vain omasta puolestani, mutta minua ei kukaan yrittänyt lobata. Eli ed. Suhosen yleistys oli aika karkea.

Sitten vielä yksi asia tähän. Arvoisa puhemies! Minun lähtökohtani tietenkin on ennen kaikkea kulttuuripoliittinen. Katseeni kohdistuu ministeri Norrbackiin, koska minä kyllä pahaa pelkään, että hänen edustamansa väestöryhmän eli ruotsinkielisten kohtalo tulee olemaan aika lailla kolkko sen jälkeen, kun tämä sähköinen viestintä avataan sillä tavalla vapaaksi, kuin mitä ministeri nyt ajaa.

Liikenneministeri N o r r b a c k: Herra puhemies! Minä valitan, että ed. Kekkonen ei ole ollut täällä ja kuunnellut. Minä en voi oikeastaan ymmärtää, miten tämä voi vaikuttaa ruotsinkieliseen ohjelmistoon ylipäätään. Nyt on kysymys siitä, halutaanko antaa myös niille katselijoille, jotka asuvat kaapeliverkoston ulkopuolella, mahdollisuus nähdä sitä ohjelmistoa, jota tänä päivänä lähetetään kaapeliverkon kautta, vai eikö. Siitä on kysymys, ja se on perimmäinen kysymys. Jos halutaan, niin silloin toimilupa voidaan myöntää kahdella tavalla, joko vapaalla harkinnalla tai sidotulla harkinnalla. Minä olen sidotun harkinnan kannalla siinä mielessä, että minä en näe hyvänä, että tällaisia ratkaisuja tehdään liian paljon poliittisin perustein, vaan silloin kun kriteerit täyttyvät, lupa automaattisesti saadaan. Mutta jos tulee useampia hakijoita, kun ei ole mahdollisuuksia antaa useampia lupia, joudutaan tietenkin käyttämään jonkinlaista harkintaa.

Tämä tekniikka on tarkoitettu kaapeliverkkojen jatkeeksi eikä vaikuta ohjelmien tekoon ymmärtääkseni ollenkaan. Myönnän, että se jonkin verran vaikuttaa kilpailutilanteeseen esimerkiksi PTV:n ja MTV:n välillä. Mutta en ole voinut myöntää sitä, että MTV, joka aina on ollut vapaan kilpailun kannalla, yhtäkkiä haluaa jopa lailla vaikeuttaa kilpailijan toimintamahdollisuuksia. Mikä se semmoinen vapaan kilpailun puolestapuhuja on, joka haluaa estää kilpailijoita ja puhuu hienon periaatteen puolelta vain, kun se ei koske omaa toimintaa?

En myöskään ymmärrä, että täällä pitää ottaa tähän kantaa.

Mutta olen sitä mieltä, korostan vielä, että kaupallisen toiminnan puolesta pitää edelleen kerätä rahaa ja ohjata public service -toimintaan eli myös Yleisradioon. Jos käy niin, että PTV rupeaa taloudellisesti kannattamaan hyvin, olen valmis katsomaan sen toimintaa myöskin ja keräämään siltä rahaa. Tähän saakka kaapelitoiminta ei ole tuottanut niin paljon voittoa, että omistajilla olisi ollut sijoitusvaikeuksia. Päinvastoin niiden toiminta on melkein kaikkialla ollut tappiollista.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tennilälle aivan lyhyesti: Puhui yksittäisestä tv:n katselijasta, jolla on tv-vastaanotin kotona. Jos hän haluaa katsoa vain kaapeli-tv:n tai PTV:n lähettämiä ohjelmia, hänen täytyy siinäkin tapauksessa lunastaa Yleisradion tv-lupamaksu.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä liikenneministerille totean, että kysymys on juuri sidotun ja vapaan harkinnan eroista, jossa meidän kantamme menevät ristiin.

Mitä tulee MTV:n ja nyt reviiiriään laajentavan PTV:n asemaan, ne tulevat olemaan eri asemassa. Tämän vuoksi MTV:n kritiikin ymmärtää. PTV:tä eivät sido mitkään ohjelmatoiminnan säädökset, eivät rahoitusvelvollisuudet. Näin sillä on totta kai erilainen toimintatilanne.

Jos MTV:ltä otetaan pois tuloutusvelvollisuus Yleisradiolle, mikä tässä ajattelussa varmasti on taustalla, Yleisradio menettää monta sataa miljoonaa vuodessa, mikä tietysti vaikuttaa Yleisradion toimintamahdollisuuksiin. Tämä on se ympyrä, joka aiotaan kiertää, ja lopputuloksena on Yleisradion aseman heikkeneminen, jos näin mennään. Tietysti voi toivoa, että voimasuhteet muuttuvat niin, että Yleisradion tukijoita löytyy enemmän.

Ed. M. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Mikroallot ovat todellakin, kuten täällä on todettu moneen otteeseen, luonteeltaan vapaasti eteneviä aaltoja, joista säädetään Suomessa radiolaissa, ja haluan ministeri Norrbackille huomauttaa, että niissä maissa, missä mikroallot ovat käytössä, ne ovat yleisradiotoimintaa koskevassa lainsäädännössä.

Mielestäni tämä lakitekniinen lähtökohta on sikäli hyvin oleellinen, että kaapeli-tv:n luvanvaraisuus todellakin perustuu niin kutsuttuun si-

dottuun harkintaan, joka käytännössä merkitsee luvan myöntämistä kaikille hyvin löyhät reunaehdot täyttävälle hakijoilla. Nyt yleisradiotoimintaan verrattavissa oleva mikroaaltotoiminta tulee toimiluvultaan nk. sidotun harkinnan piiriin.

Yleisradiotoimintaa varten myönnettävien toimilupien luonne on ns. vapaata harkintaa, jolloin valtioneuvosto lupia myöntäessään voi halutessaan käyttää yhteiskunta- ja viestintäpoliittista harkintaa. Tämän lakiesityksen toteutuessa hallituksen esittämässä muodossa kaapeli-tv-toiminta astuu selkeästi yleisradiotoiminnan alueelle.

Mielestäni kysymys lupaperusteista on ennen muuta periaatteellinen. Välitön vaikutus, joka hallituksen ratkaisun myötä syntyykin, liittyy nimenomaisesti yleisradiotoimintaan, sen toimilupiin, kansallisesti merkittäviin viestintäpoliittisiin tehtäviin ja velvollisuuksiin. On selvää, että mikroaalloista olisi ensisijaisesti kansainvälisen käytön mukaisella tavalla pitänyt säätää radiolaissa.

Koska oma kantani on kuitenkin se, että mikroaallot uutena teknisenä sovellutuksena on hyödyllistä saada mahdollisimman nopeasti käyttöön, olen yhtynyt siihen näkemykseen, että lakiesityksen 4 §:ään voitaisiin lisätä momentti, joka määrittelee mikroaallot yleisradiotoiminnaksi ja siten vapaan lupaharkinnan piiriin kuuluvaksi toiminnaksi. Siis lähtökohta on se kansainvälinen eurooppalainen käytäntö, josta me nyt, ministeri Norrback, olemme Suomessa tämän lakiesityksen toteutuessa selkeästi poikkeamassa.

Samaan yhteyteen olisi voitu säätää myös momentti, jonka tehtävänä olisi saattaa myös ns. ketjuuntuminen viestintäpoliittisen harkinnan piiriin säätämällä kolmen tai useamman jakeluverkon yhteisohjelmat toimilupakäytännön alaiseksi. Saman tyyppinen käytäntöhän on voimassa Suomessa mm. kaupallisen paikallisradiotoiminnan osalta.

Hallituksen esityksen eräänä periaatteellisenä lähtökohtana on kilpailun lisääminen viestinnän alalla, näkökohta johon myös ministeri Norrback on tässä keskustelussa moneen otteeseen viitannut. Tosiasiallisesti kaupallista tv-toimintaa harjoittavat yhtiöt ovat hyvin eriarvoisessa asemassa. MTV toimii Yleisradion toimiluvalla, ja sen ohjelmatoimintaa säätelee erityinen ohjelmatoiminnan säännöstö. MTV:llä on hyvin mitattava, lähes 300 miljoonaa markkaa vuodessa oleva tuloutusvelvollisuus Yleisradiolle, jonka

tulorahoituksen kannalta tällä maksulla on äärimmäisen keskeinen merkitys. Tämä ns. perussopimus on kansainvälisestäikin ajatellen äärimmäisen nerokas ja toimiva. Järjestelmällä on kyetty ylläpitämään suomalaiset lupamaksut hyvin kohtuullisella tasolla. Kaapeli-tv-yhtiöillä taas ei ole vastaavaa maksuvelvollisuutta eikä myöskään ohjelmatoimintaa tarkoin sääteleviä säännöksiä. Eli tämä tästä kilpailun tasapuolisuudesta. Mielestäni olisi olennainen tavoite, että saatamme kaikki kaupallista tv-toimintaa harjoittavat yhtiöt samalle viivalle.

On selvää, tähän ed. Kekkoneen kiinnitti huomiota ja se on hyvin olennainen asia, että kilpailu mainosmarkoista lisääntyikin kaapeli-tv-yhtiöiden ja alueellisesti merkittävien ns. ykköslehtien kesken. Moniarvoisen ja kattavan tiedonvälityksen kannalta on varmasti välttämätöntä, että maassa toimii vahva maakuntalehdistö. Tässä mielessä en näe kovin merkittävää kilpailua mainosmarkoista syntyvän kaapeli-tv-yhtiöiden ja MTV:n kesken.

On kuitenkin selvää, että nykyisen kaltainen Ylen ja MTV:n perussopimus mahdollistaa Suomen kaltaiseen haja-asutusmaahan erittäin mitattavan yleisradiotoiminnan harjoittamisen ja sen myötä syntyvän alueellisesti ja kohdeyleisöjen kannalta tasa-arvoisen palvelun.

Valiokunnan hyväksymän mietinnön mukaan maksuvelvollisuuksia, joihin tässä viittasin, voitaisiin tulevaisuudessa tarkistaa. Kannanoton viestintäpoliittisia seuraamuksia ei ole pohdittu, sitä johtaako se Yleisradion tulorahoituksen olennaiseen muuttumiseen. Tässä, ministeri Norrback, on lakiesityksen välitön yhteys yleisradiotoimintaan, vaikka sitä ei tässä keskustelussa nyt halutakaan nähdä. Mutta on selkeää, että tällä on nimenomaisesti Yleisradion keskeisen tulorahoituksen osalta välitön yhteys myöskin Yleisradion toimintaedellytyksiin.

Minä itsekkin olen aivan valmis siihen, että me pohdimme myös poliittisella tasolla, minkälainen asema Yleisradiolle Suomessa asetetaan. Jos me päädymme ratkaisuun, jossa esimerkiksi yleisradiomaksua kerätään myös kaapeliyhtiöiltä, niin perustettakoon maahan jonkinlainen radio- tai tv-rahasto, johon kaikilta kaupallisilta tv-toimintaa harjoittavilta yhtiöiltä kerätään maksu ja jolla voidaan subventoida tv-lupien kuluttajahintoja. Mutta kaikkien kaupallista tv-toimintaa harjoittavien yhtiöiden olisi oltava selkeästi samanvertaisen maksukäytännön piirissä.

Myös jakelutekniikan osalta voidaan selvit-

tää, olisiko kansalliselle tv-toiminnalle etua, jos maassa olisi yksi tv-verkon omistama yhtiö, joka vuokraisi ohjelma-aikaa tasapuolisoin ehdoin kaikille toimiluvan haltijoille.

Kaikissa länsimaissa yleisradiotoiminnalla on erittäin mittava viestintäpoliittinen merkitys. Siksi kaikkia ratkaisuja, jotka välillisesti vaikuttavat Yleisradion toimintaedellytyksiin, tuleekin tarkastella tätä tosiasiaa vasten.

Sananvapaus, ministeri Norrback, ei ole sitä, että kansalaiset saavat mittavasti mahdollisuuksia tehdä ohjelmia kaapelitelevisiotoimintaan. Kyllä me tiedämme arkipäivän viestinnästä, että sananvapauden problematiikka liittyy aivan muuhun toimintaan, ennen muuta siihen, millä tavoin eri sidosryhmien, eri kansalaisten ääni kuuluu nimenomaan valtaviestimissä, ja silloin me tulemme nimenomaan yleisradiotoiminnan piirissä olevien Yleisradion ja MTV:n toimintaan.

Parhaillaanhan liikenneministeriön asettama selvitysmies tekee työtä yleisradiotoiminnan eri rahoitusvaihtoehtojen osalta. Olisikin ollut hyödyllistä tämän lain käsittely siirtää siihen saakka, kunnes tämä selvitysmiehen työ on valmis. Se olisi luonut edellytykset kaipaamaani kokonaisnäkemykseen tv-toiminnan kehityksen osalta 90-luvulla.

Toteankin tässä yhteydessä, että myös niillä ehdotuksilla, joihin itse olen yhtynyt, olisi mikroallot saatu käyttöön hallituksen esittämässä aikataulussa, vaikka korostankin voimassa olevan radiolain, siis vuodelta 27 olevan radiolain, uusimisen välttämättömyyttä. Tähänhän, kuten aikaisemmin on todettu, myös eduskunta ja liikennevaliokunta ovat jo aikaisemmin omassa ponnessaankin kiinnittäneet huomiota. Jostain syystä, jota itse en tiedä enkä ymmärrä, tähän radiolain uusimiseen liikenneministeriö ei ole vielä ryhtynyt.

Sähköisen viestinnän kehitys on ollut ja tulee olemaan uusien teknisten sovellutusten myötä hyvin nopeiden muutosten kohteena. Olisikin välttämätöntä, että lainsäätäjällä olisi kokonaiskuva tulevien vuosien kehityksestä. Nyt tähän tekniseen kehitykseen ja sähköisen viestinnän uudistuksiin reagoidaan tapaus kerrallaan ilman selkeää kokonaisnäkemyä 90-luvun haasteista.

Lainsäädännöllisesti puolestaan on outoa, että sähköisen viestinnän tekninen puoli ja ohjelmistojen osalta niin ikään kaapeli-tv-toimintaa säättävä lainsäädäntö on ajan tasalla, mutta maamme sähköisen viestinnän kannalta merkit-

tävin ja ylivoimaisesti yleisin alue yleisradiotoiminta on todellakin säädelty vuodelta 27 olevan radiolain nojalla. (Min. Norrback: Mitä vikaa siinä laissa on?) — Minusta se vaatisi selkeästi modernisoinnin, sellaisen uudistuksen, joka vastaa tätä päivää sekä ottaa vastaan myöskin tulevia haasteita. (Min. Norrback: Miltä osin?) — Miltä osin, kysyy ministeri Norrback. Näistä haasteista toteaisin, että ensi vuoden alusta voimaan astuva Eta-sopimus tuo tullessaan ulkomaalaisomistuksen myös viestinnän kenttään. Minusta on olennaista, että me tiedostaisimme tämänkin kysymyksen, kun tällaista lainsäädäntöä teemme.

On selvää, että erittäin monissa läntisen Euroopan maissa, myös Yhdysvalloissa, on tapahtunut viestinnän omistuksellista keskittymistä. Se on johtanut lainsäädännöllisiin toimiin. Suomessa on asia tiedostettu mutta ei ole ryhdytty mihinkään. Kaapeli-tv-verkoston ketjuuntuminen on yleensä Länsi-Euroopassa EY:n piirissä kielletty. Tätä koskevan momentin lisäyksen myötä tässä laissa myöskin ketjuuntuminen olisi voitu lainsäädännöllisesti saattaa toimilupakäytännön piiriin, mikä olisi ollut hyödyllistä ja mikä, kuten korostan, on useimmissa EY-maissa voimassa.

Tässä yhteydessä tietysti täytyy todeta myöskin, että tekninen kehitys tulee tuottamaan meille satelliitit, tulee tuottamaan valokaapelin jne. (Min. Norrback: Ne on jo!) — Aivan, mutta huomattavasti mittavammat. — Tavallaan tässä on se viestintäpoliittinen muuttuva maisema, jota vasten lainsäätäjien täytyisi kyetä myöskin viestintäpoliittisia ratkaisuja mielestäni olennaisesti tekemään.

Herra puhemies! Yleisradiolla on todellakin hyvin keskeinen kansallinen tehtävä. EY:n kehitys osoittaa kiistatta, että nimenomaan ja vain vahvalla yleisradiotoiminnalla on mahdollisuus puolustaa pieniä kielialueita ja kulttuureita ylikansallista yhtenäiskulttuuria vastaan. Siksi 90-luvun keskeinen ratkaisu on, haluammeko pitää yleisradiotoiminnan laajasti hyväksyttynä perusviestintänä vai haluammeko nykyisestä tilanteesta poiketen antaa vain sille tiettyjen suppeiden erityistehtävien hoidon, kuten opetus- ja hartausohjelmat, kielelliset vähemmistöt, kuten ruotsinkieliset ja saamelaiset.

Tekeekin mieleni kysyä, kuvitteleeko liikenne-ministeri ja hänen poliittinen sidosryhmänsä, että vapailla viestinnän markkinoilla joku olisi kiinnostunut satsaamaan kielellisiin vähemmistöihin sellaisia voimavaroja, mitä Yleisradio

tänä päivänä tekee. Tai kristilliset, kuka mainosmarkkoilla toimiva sähköisen viestinnän yritys olisi valmis lähettämään hengellistä ja hartausohjelmistoa päivittäin, kuten radio- ja tv-kanavilla tänä päivänä tehdään? Tai oma ryhmäni keskusta, jonka piirissä näkyy uskottavan, että maan haja-asutusalueiden viestintäpalvelut tulevat paremmin hoidetuiksi kaupallisen radio- ja tv-toiminnan kautta kuin yleisradiotoiminnan kautta? Kysymys mikroaalloissa ei ole siitä, että mittavasti ja kattavasti maan todelliset haja-asutusalueet, avoin maaseutu, sadaan tämän piiriin. Jos kysymys on 10—15 kilometriä mittavasta signaalista, tämä tekninen sovellutus tulee hyödyttämään nimenomaan taajamia ja niiden reuna-alueiden ohjelmalvelua.

Koko läntisessä maailmassa on käyty hyvin mittava yleisradiopoliittinen arviointi, joka on johtanut vahvan kansallisen julkisen palvelutoiminnan olemassaoloon. Yhdentyvissä maailmassa myös tv-ohjelmistot yhdentyvät. Koko maailmahan alkaa olla jo samanlaisen yhtenäiskulttuurin aluetta, mitä tv-ohjelmistoihin tulee. Väkevin vastavoima tälle kaikelle on vahvan, kansallisesti omaleimaisen radio- ja tv-toiminnan ylläpitäminen. On selvää, että kansallinen ohjelmisto selviää kuuntelija- ja katselukilpailuista samoilla eväillä kuin kansainväliset kilpailijansa: kiinnostavuudella ja laadulla.

On kuitenkin selvää, että Yleisradion on hankittava omalla toiminnallaan ja ohjelmistollaan yleisön luottamus ja sen myötä se rakenteellinen erityisasema, joka sillä viestinnän kentässä tänä päivänä on. Yleisradiolla ei yhteiskunnallisessa keskustelussa voi olla puolta, se ei voi olla kenenkään asialla. Silti on kuitenkin syytä todeta, että läntisen journalismin keskeiset kulmakivet: luotettavuus, asiatietojen paikkansapitävyys, tulkinnan ja tosiasian erottaminen, ovat monessa Yleisradion ohjelmistossa hämärtyneet. Me ed. Kekkosen kanssa kuulumme Yleisradion vanhaan koulukuntaan toimittajina, ja uskoisin, että BBC:n toiminta-ajatuksen lähtökohta — fair and informed national debate — reilun ja asioiden hallintaan perustuvan kansallisen keskustelun foorumina oleminen sopii myös Yleisradiolle. On kohtuullista, että myös lupamaksajat voivat tällaista lähtökohtaa edellyttää.

Vaikka media eläkin nykypäivänä nk. reaaliaikaa, ei nopeuden loputon tavoittelu saa merkitä sitä, että luovutaan asioiden oikeellisuuden hyveestä. Tiedonvälityksen luotettavuus ja uskottavuus kulkevat hyvin pitkälle käsi kädessä. Niin myöskin vallan ja vastuun tulisi tehdä

silloin, kun puhutaan Yleisradion ohjelmiston ja toimitusten harjoittamasta vallankäytöstä.

Ed. Tiuri on kiinnittänyt aikaisemminkin huomiota ja moneen otteeseen Yleisradion hallintoneuvoston kokouksissa siihen, että politiikkaa näkyy tehtävän yhä useammin julkisuutta varten, ja käyttänyt esimerkkinä energiapolitiikkaa. Siltä osin tekeekin mieleni tämän päivän ydinvoimaratkaisun osalta todeta, että julkisuudessa näyttää siltä, että niille poliitikoille, jotka haluavat esiintyä vain hyvien, pehmeiden asioiden ja arvojen puolesta ilman ikävää vastuuta siitä, miten niitä tuotetaan, löytyy loputtomasti aikaa Yleisradion ohjelmista. Vastuunkantajat häviävät, kun eivät pysty empaattisesti kertomaan ikävistä, mutta niin välttämättömistä ratkaisuksista, mitä tämäkin maa tällä hetkellä tarvitsee. Kaikki kuitenkin viime kädessä perustuu siihen, että kovat asiat, maan talous, ovat kunnossa eikä maa seiso savijaloilla. Valitettavinta onkin, että media, myös Yleisradio, operoi ennen muuta tänä päivänä politiikan pintakuohussa. Sen tulisi kuitenkin asiakkailleen kyetä tarjoamaan tietoja myös reaalityöelämän problematiikasta. Lamaa ei voida kuvata ainoastaan yksittäisten säästöratkaisujen kritiikin kautta.

Muutama päivä ennen vaaleja tehty säästöpaketti oli reaalityöelämän kannalta välttämätön, mutta tiedotuksellisesti hallitukselle katastrofi. Sen sijaan, että Yleisradion uutis- ja ajankohtaislähetykset olisivat panneet hallituksen ahtaalle asioista, ne hankkivat yksittäisten sidosryhmien kolmannen luokan asiantuntijoita tuomitsemaan paketin. Päätöksentekijöille jätettiin siinä debatissa ja tiedonvälityksessä pellen rooli. Ei ihme, että politiikan arvostus on romahtanut. Faktat ja fiktiot, tosiasiat ja mielikuvat, menevät useimmiten sekaisin. Tämä on juuri sitä viestintäpoliittista lähtökohtaa, jota itse tulkitseen valan ja vastuun välisen yhteyden tiedostamiseksi.

Herra puhemies! Lopuksi haluan vain todeta, että koko viestinnän kenttä Suomessa on äärimmäisen mittavan muutoksen äärellä. On varmaa, että omistuksellinen keskittyminen jatkuu niin lehdistön kuin sähköisenkin viestinnän alalla. Niin kutsuttujen kakkoslehtien asema alkaa olla kriittinen, mikäli ministeriön suunnittelema mittava lehdistön kuljetustuen poistaminen toteutetaan. Suomessa on taas koko joukko sen poiston myötä entisiä lehtiä. Lehdistön rakennemuutoksen eteneminen johtaa suurten ja pienten, siis varakkaiden valtakunnallisten tai maakunnallisten ykköslehtien ja paikallislehtien, selviämiseen. Mikäli arvonnäjäjärjestelmä ulotetaan koske-

maan myös lehdistöä, kehityksen suunta on uskoakseni hyvin saman suuntainen.

Arvoisa puhemies! Tällä puheenvuorolla halusin vain korostaa, että käsiteltävänä olevalla hallituksen lakiesityksellä on erittäin mittava yhteys kokonaisuudessaan viestintäpolitiikkaan. Sen vuoksi minusta on välttämätöntä, että valtioneuvoston tulisi 90-luvun haasteita pohtiesaan ottaa hyvin vakavasti peruskysymys eli säilyttää itsellään viestintäpoliittinen harkintavalta myös lupapolitiikan suhteen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen puhe oli varmasti kirjoitettu työhuoneessa iltapäivällä. Moni asia oli keskustelussa jo sivuutettu, eikä niitä kannata sen enempää nyt kommentoida. Haluan vain sanoa, että ed. M. Laukkanen näkee vihollisia myös siellä, missä niitä ei ole.

Mitä viimeisiin kommentteihin tulee, nehan olivat yleispoliittisia. Kannattaa muistuttaa miehen, mistä me nyt puhumme. Me puhumme mikroaaltojen käyttöönotosta ja siitä, millä ehdoilla ne otetaan käyttöön. Ei kannata liioitella eikä myöskään vähätellä. Korostan vielä, että kysymys on siitä, annetaanko kaapeliverkon alueella muille mahdollisuus nähdä niitä ohjelmia vai ei, siitä on kysymys, ja millä ehdoilla.

Mitä tulee Yleisradion toimintaan, korostan vielä, että minusta on äärettömän tärkeää, että Yleisradio taloudellisesti pärjää tulevaisuudessa. Minä olen valmis harkitsemaan sitä, miten kerätään kaupalliselta kentältä rahaa Ylen ja public service-toiminnan rahoittamiseen. Olen sanonut tämän jo monta kertaa, mutta kun ed. M. Laukkanen vielä kerran panee asian kyseenalaiseksi, katson velvollisuudekseni vastata myös tähän. Toivon, että tämä on viimeinen kerta, kun joudun toteamaan tämän seikan.

Olen myös samaa mieltä siitä, että public service -yrittäjien velvollisuuteen kuuluu lähettää ohjelmia harvaanasuutuille alueille ja myös pienille ryhmille. Mutta en minä koskaan ole katsonut Ylen toimintaa niin suppeaksi, että se koskisi pelkästään näitä ryhmiä. Yle on ja pysyy tässä maassa kulttuuri-instituutioon, jolle pitää antaa resursseja.

Mitä kristillisiin ohjelmiin tulee, siinä ed. M. Laukkanen oli ainakin sikäli väärässä, että minä

en ole nähnyt missään niin paljon kirkoissa tehtyjä ohjelmia kuin kaupallisilla kanavilla Yhdysvalloissa, ei ainakaan Suomessa. Minä en nyt tarkoita sitä, että Suomessa näin tapahtuisi, mutta se esimerkki ei ollut ainakaan erityisen hyvin valittu.

Toivon, että nyt puhutaan tästä asiasta, mikä on listalla. Olen valmis henkilökohtaisesti tietenkin puhumaan viestintäpolitiikasta laajemminkin, mutta toivon, että se tapahtuu puitteissa, missä on siihen paremmat edellytykset kuin nyt on, koska ainoastaan tämä asia on listalla.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen puheensa loppuosassa aivan oikein listasi maakuntalehdistölle ne todelliset uhkat, mitä tällä hetkellä on, eli kuljetustuen lähestulkoon loppumisen ja arvonlisäverouudistussuunnitelmat. Sen sijaan tämä laki ei ole uhka maakuntalehdistölle, vaikka ed. Laukkanen aivan kuin ed. Kekkonenkin nyt omaa vastustavaa kantaansa sillä puolustele.

Minä olen seurannut tätä MTV-mainokset — maakuntalehdistö-kiistaa koko 80-luvun, ja aina on kuviteltu, että tv-mainonta lisääntyy ja lehdistömainonta vähenee. Kyllä se hieman onkin lisääntynyt, mutta ei se ole sillä tavalla lisääntynyt kuin suurimmat pelottelijat ovat uskoneet. Minä lähdän siitä ihan käytännön järjestä, että mitä enemmän esimerkiksi televisiokanavia on, niin sitä jakaantuneempaa on se yleisö, joka niitä katsoo, sitä vähemmän on mainoksia ja sitä paremmassa asemassa ovat nimenomaan maakuntalehdet omalla alueellaan.

Tämä on aika itsekäs asia, mutta näin on, jos aletaan puhua siitä, millä voisi argumentoida viestintäpoliittisena ratkaisuna tämän lain vastustamista. Minä en vastusta sitä, koska minun mielestäni tämä on niin tekninen asia, että tällaista viestintäpoliittista keskustelua tämän lain perusteella ei olisi yleensä pitänyt tullakaan.

Sen sijaan omistuksellinen keskittyminen, mihin myös ed. Laukkanen puuttui, on hyvin vakava asia. Sitä on todella syytä myös tämän talon jatkossa hyvin tarkkaan seurata ja puuttua siihen myös lainsäädännöllisesti, jos tarvetta näyttää ilmenevän.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkanen pitää itseään tulevaisuuden näkijänä tässä asiassa. Itse vähän emmin tätä näkökohtaa kuitenkin, koska hän on tehnyt täsmälleen saman sisältöisen muutoseh-

dotuksen lakiin kuin ed. Tennilä ja kumppanit. Mielestäni ne ovat menneisyyden esityksiä.

Ed. M. Laukkanen perää kovasti myös vapaata harkintaa lupamenettelyihin. Totta on, että Euroopassa muualla lupamenettely on vapaan harkinnan piirissä. Mutta täytyy muistaa myös se, että lähes missään Euroopan maassa lupamenettely ei ole myöskään valtioneuvoston käsissä vaan se on virkamiesten käsissä, jolloin se todellisuudessa on hyvin lähellä sidottua harkintaa.

Ed. M. Laukkanen on mieltynyt myös ketjuuntumisteoriaan. Kysynkin häneltä ihan suoraan, vaikka ei varmaan kysyä varsinaisesti saisi: Onko oikein, että tulevan kevään jääkiekon MM-kisat nähdään vain Tampereella, Turussa ja Helsingissä, oli sitten mikroaaltoja tai ei, jos kolmen kaapeliyhtiön ketjuuntuminen on maksimi? Tätä ei silloin nähtäisi muualla Suomessa. Minä en millään voi ymmärtää, että tämä olisi silloin oikein.

Ed. M. Laukkanen haluaa myös radiolain uudistusta. Mutta mikä on merkittävää, Yleisradio itse ei ole ollut kovin aktiivinen tähän asiaan. He olivat sitä mieltä, että tämä laki kuuluu radiolain piiriin, mutta heillä ei ollut mitään suurta tarvetta ruveta uudistamaan radiolakia.

Siinä ed. M. Laukkanen on aivan oikeassa, että hän sanoi, että Yle ansaitsee omalla toiminnallaan nykyisen asemansa. Jos katsotaan Ylen nykyistä asemaa, joka on varsin monopolimainen, sen täytyy todella heikosti suorittaa sille annettu tehtävä, jos se ei pysty pitämään lankoja käsissään.

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt puhutaan hyvin paljon mainosmarkoista ja siitä, että PTV mikroaalloilla uhkaa MTV:n asemaa ja sen kautta myös Yleisradiota. Sitä minä en oikein jaksa uskoa. Sen takia minä korostin jo aikaisemmin, että heidän osuutensa on korkeintaan 6 prosenttia, ei sen enempää eikä sen vähempääkään. Nyt ed. M. Laukkanen ja myös muitten käsityksen mukaan pitäisi antaa valtioneuvostolle ns. harkintavalta. Näin tapahtuu, kun puhutaan esimerkiksi paikallisradiosta. Mutta myös paikallisradiolla siellä olevien mainosten kautta sanomalehdet kärsivät. Ei se silti parane, vaikka annetaan valtioneuvostolle harkintavalta. Ainakin meidän alueillamme se vaihtelee hyvin alueesta alueeseen. Minä luulen myös, että Helsingin alueella PTV:n merkitys on paljon isompi kuin esimerkiksi meillä. Minä luulen, että nimenomaan

paikallisradioista on enemmän haittaa sanomalehdille meidän alueellamme kuin paikallistv:stä.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Alkuun lyhyesti kommentoin ministeri Norrbackin puheenvuoroa vielä. Hän ei nyt todellakaan suostu näkemään, että mikroaaltoratkaisulla on selkeä yhteys yleisradiotoimintaan. Siinä mielessä hallituksen esityksen osalta sopii ja tulee käydä hyvin mittava viestintäpoliittinen keskustelu.

Mitä tulee ed. Ukkolan huomioon, tässähän on käymässä juuri kuten itse olen pelkona nähtykin, että me tulemme reagoimaan kaikkiin uusiin teknisiin mahdollisuuksiin askel askeleelta sen sijaan, että meillä olisi tällä hetkellä jo pöydällä selkeä kokonaiskuva lainsäätäjistä, mitä kaikkea 90-luku tuo tullessaan.

Mitä tulee haja-asutusalueen ja kaikkien muiden mahdollisuuteen nähdä, mihin johon ministeri Norrback kiinnittää nyt paljon huomiota ja sanoo, että tämä on olennainen kysymys, ei 10—15 kilometrin kantomatkainen signaali todellakaan tuo kaikkia suomalaisia haja-asutusalueita mikroaaltotoiminnan eikä kaapeli-tv:n toiminnan piiriin. Tässä mielessä kysymys on aivan ilmiselvästi siitä, että taloudellisenakin investointina mikroaallot tulevat olemaan nimenomaan kohtuullisen mittavien taajamien reuna-alueiden palvelua.

Maakuntalehtien kannalta on, ed. Ukkola, aivan selvää, että kaapeli-tv-yhtiöt lisättyinä mikroaalloilla tulevat olemaan aivan erilaisessa asemassa kuin tänä päivänä. Mutta ehkä te haluattekin, että maakuntalehdet kuolevat. Mielestäni suomalaisen viestintärakenteen kannalta on a ja o, että suomalainen sanomalehdistö säilyy rakenteeltaan kutakuinkin siinä laajuudessa kuin tänä päivänä.

Mitä tulee ed. Rauramon puheenvuoroon ja pohdintaan jääkiekon MM-kisoista, minusta olisi paras ratkaisu, ei suinkaan se, että PTV lähettää jääkiekon MM-kisat, vaan on se, että Yleisradio ne lähettää, jolloin jokaisessa mökissä kautta Suomenniemien nähdään MM-kisat, eikä niin, että PTV:n rajallinen miljoonan katsojan väki on sen etuoikeutetun lähetyksen piirissä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola todella esitti teorian, joka lienee ainutlaatuisimpia salissa esitettyjä. Se meni jotenkin niin, että mitä enemmän on kanavia, sitä enemmän jää mainosmarkkoja leh-

distölle, kun se yleisö siellä kanavilla jakautuu. En ymmärrä alkuunkaan, miten tällaista logiikkaa voi harrastaa edes eduskunnan istuntosalissa. Nimittäin viime viikko oli täysin musta suomalaisen lehdistön kannalta. Muistamme, miten kävi Pohjanmaalla pohjalaisen Ilkan kanssa, ja muistamme, miten kävi Hämeen Yhteistyölle Tampereella. Ne ovat alkusoittoa siitä kehityksestä, johon ollaan menossa, juuri siitä kehityksestä, joka johtaa siihen, että viestintä Suomessa köyhtyy. Tilalle tulee joutavaa, tyhjää, apaattisuuteen turruttavaa sähköistä viestintää, joka ei ala mistään eikä pääty mihinkään.

Kun ed. M. Laukkanen otti puheeksi oman puolueensa suhtautumisen viestintään, minunkin tältä laidalta salia täytyy ihmetellä, mihin on kadonnut Suomen keskustan alueellisuutta korostava näkökulma. Siis kun näistä asioista aikaisemmin on puhuttu, nimenomaan Suomen keskustasta ovat tulleet ne puheenvuorot, joissa on pidetty tärkeänä, itse asiassa arvona sinänsä, että viimeinenkin Pihtiputaan mummu saa sen palvelun sähköisissä viestimissä, jonka saa Sydän-Helsingissä asuva ihminen. Tällaisesta ajattelusta ei ole jälkeäkään enää. Nyt te rakennatte aivan käsittämätöntä juppijärjestelmää suurten kaupunkien ydinkeskustoihin ja ehkä joihinkin lähiöihin. Se tulee näkymään mm. sillä tavalla, että jääkiekkokisoja ja muita ei tulla näkemään koko Suomessa vaan osissa vain.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkaalle haluaisin kuitenkin korostaa, että viime keväänä MM-kisat jäivät näkemättä sen takia, että Yleisradio ilmoitti, että Yleisradio ei ole kiinnostunut näistä kisoista. PTV tarjosi suomalaisille, niille jotka ovat sen piirissä, valitettavasti eivät kaikki, sen mahdollisuuden, että nämä kisat kuitenkin näkyvät Suomessa. Itsekin tulin eduskuntaan seuraamaan niitä kisoja, koska itselläni ei ole kyseisiä kanavia.

Ed. Kekkonen — hän jo ehti livahtaa salista — on melko rohkea väite, jos Suomessa on tällä hetkellä 770 000 taloudessa kaapeli-tv, että nämä olisivat jollakin tavalla kaikki juppi-ihmisiä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen, joka nyt meni pois, on tietenkin siinä mielessä toivoton tapaus, ... (Eduskunnasta: Meni katsomaan Ylen uutisia!) — Ylen uutisia, joo. — että yrittäpä selittää miten tahansa, niin hän ei varmasti ymmärtäisi.

Kysymyksessään on lehdistön puolella ihan sama asia. Vertailukohtana voisi olla esimerkiksi Helsingin kaupunki. Jos siellä ilmestyisi vain yksi ainut lehti, toki se saisi ne kaikki mainosmarkat, joita tällä hetkellä on jaossa lehti-mainontaan. Mutta jos siellä on kaksi lehteä, osa niistä mainosmarkoista menee toiseen lehteen. Jos niitä on kolme lehteä, ehkä kolmaskin jonkin verran saa. Nimenomaan kakko-lehtien kurjuushan johtuu nyt siitä, että ilmoittajat keskittävät mainontansa sinne, missä ne saavat siitä parhaan hyödyn. Ei se johdu siitä, että lehtien lukumäärä on yksi tai kaksi, vaan siitä, kenellä on eniten lukijoita. Lukija ratkaisee, kuka saa mainosmarkat.

Tämä tulee olemaan asianlaita myös kaapeli-puolella, televisiopuolella, eli jos yhdellä kanavalla on vähän katselijoita, ei se kovin hirveästi saa myöskään mainosmarkkoja. Mutta jos kaikki katsojat keskittyvät yhdelle ainoalle kanavalle, mainosrahoitteiselle kanavalle, sinnehan tv-mainonnan rahat nimenomaan keskittyvät. Tämä ajatus on hyvin johdonmukainen, joten ei lehdistön sinänsä tästä asiasta eikä tästä lainsäädännöstä kannata olla huolissaan. Aivan muista asioista pitäisi kantaa murhetta, ed. M. Laukkanen.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ensin haluan todeta, että ed. M. Laukkanen puoluetoveri, Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Niemelä miettii Ylen tulevaisuutta ja rahoitustoimintoja. Tähän on kiinnitetty huomiota, ja olen valmis tuomaan sen asian tänne tai muualle. Kun asiat valmistuvat, minä olen valmis käymään laajempaa keskustelua.

Haluan arvonlisäverosta lehdistön ja tiedotusvälineiden osalta sanoa, että minä olen jyrkästi sitä mieltä, että täysimääräisenä sitä ei sovi sopeuttaa tiedotuslalle, ja aion vastustaa loppuun saakka.

Mitä kuljetustuen muutokseen tulee, kun ed. M. Laukkanen antaa ymmärtää, että se olisi muka minun ideani, niin sanon vain, että se on hallituksen yksimielinen asia ja esitys. Ed. M. Laukkanen hallituspuolueen jäsenenä pääsee myös kantamaan siitä vastuun tulevaisuudessa. Ei kannata kantaa huolta siitä. Vastuun kantaminen tarjotaan hänellekin.

Kun puhutaan omistamisen keskittymisestä, minä korostan tässäkin asiassa, että minusta on hyvä, jos eletään niin kuin opetetaan. Kansanedustaja M. Laukkaalla on kaksi kertaa sanottu nyt puolentoista vuoden sisällä ollut mah-

dollisuuksia reagoida, kun hänen oman puolueensa lähellä oleva tiedotusyritys on edesauttanut omistamisen keskittymistä. Ensin Sanoma Oy osti MTV:n osakkeita, ja silloin ed. M. Laukkanen puolueen lähellä oleva tiedotusyritys toimi bulvaanina, enkä huomannut, että ed. M. Laukkanen silloin reagoi. Kun Ilkka, joka ei ole erityisen kaukana myöskään ed. M. Laukkanen puolueesta, osti Pohjalaisen, silloin olisi tietenkin sopinut myös reagoida, mutta en ole huomannut. Minä kunnioitan niitä, jotka vastustavat keskittymistä, mutta vielä enemmän niitä, jotka elävät sen filosofian mukaan ja todella reagoivat silloin, kun voivat vaikuttaa asioihin.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa keskusteluun haluan kaksi kommenttia käytettyihin puheenvuoroihin omalta puoleltani todeta.

Ensinnäkin haluan sanoa ihan selvästi, että sellainen sähköisen viestinnän järjestelmä, jossa muutamat sähköisellä tavalla kuvaa välittävät viestimet, jotka käyttävät rajallista luonnonvara, voivat kerätä mainosmarkkoja ja toisilla näistä mainosmarkkojen kerääjillä on velvollisuus osallistua yleisen yleisradiojärjestelmän rahoittamiseen ja toisilla ei, ei pitkän päälle voi tulla kysymykseen. Minusta mainosrahoitteisesti toimivat kuvallisen viestinnän välittäjät pitää asettaa tässä suhteessa samanlaiseen asemaan. Ministeri Norrback on myös monta kertaa monessa yhteydessä myös hallituksen piirissä luvannut, että näin tulee tapahtumaan. Odotan omasta puolestani, että puheenjohtaja Niemelän selvityksen jälkeen hyvin nopeasti ryhdytään tässä asiassa toimenpiteisiin.

Mitä tulee käsittelyssä olevaan lakiin, haluan ääneen sanoa, että hallituksen piirissä käytiin varsin kovaakin keskustelua siitä, pitäisikö tästä asiasta säätää radiolaissa vai nyt puheena olevan lainsäädännön yhteydessä. Päädyttiin tähän, mikä nyt on esitys eduskunnassa. Myönnän, että tähän päätymiseen vaikutti se, että liikenneministeriö vakuutti, että päätöksenteko viime kädessä aaltojen käytössä on valtioneuvostolla.

Nyt olen ymmärtänyt lain eduskuntakäsittelyn yhteydessä kuitenkin selvinneen, että tosiasias-
assa valtioneuvoston päätöksenteko on sidottua harkintaa eikä vapaata harkintaa. Myönnän, että näiltä osin se asetelma, josta tämän lainsäädännön antamiseen lähdettiin, on mielestäni jonkin verran muuttunut. Onko se muuttunut niin paljon, että se antaa aihetta mihinkään uudelleentulkintoihin hallituksen puolelta, on toinen

asia. Hallitus ei ole mitään muutoksia omaan esitykseensä kuitenkaan tehnyt.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Pyydän ensinnäkin ministeri Norrbackilta anteeksi, että varmasti puheenvuorossani tulee joitakin toistoja, mutta valitettavasti keskustelu on rajattu niin, että minä en voi mielenkiintoisesta liikenneluvasta puhua nyt sen pidempään, vaan aion edelleenkin pysyttäytyä tässä kaapelitelevisiota ja mikroaaltoja koskevassa lainsäädännössä.

Ministeri Pekkarisen puheenvuoroa kuuntelin hyvin suurella mielenkiinnolla. Jos todella pitää paikkansa, että teillä on ollut sellainen käsitys lupamenetelmän suhteen kuin puheenvuorossanne sanoitte, niin I vastalauseessa tarjoamme hyvän mahdollisuuden korjata tämä asia lain toisessa käsittelyssä. Käsitykseni mukaan se olisi tarpeellinen täsmennys, josta me hyvin pitkään liikennevaliokunnassa keskustelimme ja väänsimme kättä ja päädyimme vähemmistönä tähän kannanottoon.

Ed. Rauramolle, jonka tiedän suureksi urheilun ystäväksi, jollaiseksi luen myös itseni: Minun muistini mukaan tämän paljon mainostetun maailmanmestaruusjääkiekko-ottelun kulku meni niin, että meidän Yleisradiollemme kansallisena yleisradioyhtiönä esitettiin niin korkea hintapyyntö tämän ohjelman välittämisestä, että he joutuivat luopumaan pelkästään sen takia. Sen sijaan PTV ostaa kertaluonteisesti ohjelmia silloin, kun se katsoo sen hyväksi ja tarkoituksemukaiseksi, ja tässä oli asian tausta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta on perusteltu ja käsitelty hallituksen ja hallituspuolueiden kansanedustajien, yhtä lukuun ottamatta, toimesta teknisen kehityksen tuomana välttämättömyytenä sekä Eta-sopimuksesta johtuvana. Nämä perustelut pitävät paikkansa ja vaikuttavat ensi tutustumisella hyvin harmittomilta ja viattomilta. Lain sisältöön tarkemmin paneutuessa näin ei kuitenkaan ole, sillä ennen kaikkea tällä lailla on laajempi viestintäpoliittinen merkitys.

Haluan aluksi kiinnittää huomiotanne lain valmisteluun. Se on valmisteltu liikenneministeriössä virkatyönä ja tässä valmistelussa lausunnot pyydettiin Yleisradiolta, MTV:ltä, Suomen Kaapelitelevisioliitolta, Posti- ja telelaitokselta, Teollisuuden Keskusliitolta sekä kilpailuvirastolta. Luonnollisesti liikennevaliokunnassa me kuuntelimme samat asiantuntijat ja edellä maini-

tuista vain yksi, Suomen Kaapelitelevisioliitto, oli varauksettomasti hallituksen esityksen takana. Sen sijaan muiden lausunnoissa oli muutosesityksiä, ja sama suunta jatkui myös muiden merkittävien asiantuntijatahojen kuulemisessa. Sen sijaan liikenneministeriön virkakunta puolesti valmistelemansa hallituksen esitystä saapaat jalassa hamaan loppuun saakka. Minulle tuli sellainen epäily, että lain valmistelussa sivuutettiin niin ministeriö- kuin valiokuntavaiheessa ne asiantuntijalausunnat, jotka asettuivat eri kannalle kuin se, mitä tässä laissa nyt esitetään.

Liikenneministeriön vastuulle kuuluu, sen tiedän, koska itsekin olen viestintähallinto-osastoa siellä jossakin vaiheessa vetänyt, viestinnän kehittäminen lainsäädännön valmistelijana, kaikinpuolinen valvonta ja ohjeistus. Liikenneministeriö on käsitykseni mukaan vakavalla tavalla lipsunut kansallisesta kokonaisedusta valmistellessaan käsiteltävänä olevan lain nyt annetussa muodossa. Jo edellisen hallituksen aikana tätä lakia oltiin tarjoamassa eduskuntaan ja silloin se torjuttiin. Nyt tämä laki on edessämme kaikkine puutteineen. Se ei ole pelkkää tekniikkaa tai Eta-sopimuksesta johtuvaa lain uudistamista. Lailla vaikutetaan jatkossa kansalaisten oikeuteen moniarvoiseen tiedonsaantiin.

Seuraavaksi lyhyt kuvaus lain keskeisestä sisällöstä, joka todella vaikuttaa viattomalta: Hallitus esittää kaapelilähetystoiminnasta annettua lakia muutettavaksi siten, että kaapeliverkkojen jatkeena voitaisiin käyttää ns. mikroaaltoja, joiden avulla kaapelitelevisioiden ohjelmat leviäisivät sellaisillekin alueille, jonne kaapeliverkkojen rakentaminen ei ole taloudellisesti perusteltua. Lisäksi lakiin ehdotetaan mainitut Eta-sopimuksesta johtuvat muutokset.

Liikennevaliokunnan käsitellessä asiaa valiokunnan enemmistö hyväksyi tiukan äänestyksen jälkeen lain lähes hallituksen esittämässä muodossa. Vähemmistö piti parempana vaihtoehtona, että mikroaaltojen käytöstä tulisi säätää yleisradiolain yhteydessä johdonmukaisuuden ja myös omaksutun kansainvälisen käytännön mukaisesti. Mikroaallot ovat rajallinen luonnonvara kuten muutkin radioaallot, minkä vuoksi niiden käyttö tulisi myös säätää luvanvaraiseksi.

Hallitus perustelee lakiesityksen perusteluissa sivulla 5 lakiesitystä tarpeella parantaa haja-asutusalueiden ohjelmapalveluita. Tosiasia kuitenkin on, että mikroaaltolähettimiä ei niiden hinnan vuoksi kannata rakentaa haja-asutusalueelle, vaan sellaisiin kaupunkeihin ja taajamiin, joita ei ole vielä kaapeloitu tai joiden kaapelointi

on alkuvaiheessaan. Käytännössä tämä johtaa siihen, että ohjelmatarjonta lisääntyy asutuskeskuksissa ja vähentyy haja-asutusalueella, jos muiden sähköisten viestimien edellytyksiä olenaisesti heikennetään.

Paikallisradioiden ja lähitelevision toimilupaehdot sisältävät ketjutuskiellon. Kaapeliverkkojen ohjelmatoiminnan ketjuunnuttaminen on tapahtunut toisaalta teknisen kehityksen myötä valokaapeliyhteyksien avulla ja liikenneministeriön valvonnasta, vai olisiko oikeammin sanoa valvomattomuudesta, johtuen.

Kaapelitelevisiotoiminnot ovat Suomessa ketjuunnuttaneet yhden kanavan lähetystoiminnan ns. paikallistelevioksi PTV:ksi. Tämä kanava lähettää yhdenmukaista ohjelmistoa tällä hetkellä yli kymmenelle paikkakunnalle. Syntynyt ketjutuskäytäntö, jos eduskunnan enemmistö hyväksyy käsiteltävänä olevan lain liikennevaliokunnan enemmistön esittämässä muodossa, merkitsee käytännössä mahdollisuutta uuden valtakunnallisen tv-kanavan vakiintumiseen maassamme. Se rakentuu nykyisistä kaapeliverkoista, joiden katsojapotentiaali on asianomaisen liiton mukaan noin 800 000 kotitaloutta, sekä niitä täydentävistä mikroaaltolähettimistä, joiden myötä lisääntyy tämä potentiaali 400 000 kotitaloudella. Ojalan laskuopin mukaan tämä mahdollistaa 60 prosenttia kotitalouksistamme tähän järjestelmään. Haluan erityisesti korostaa sitä, että tämä laajennus koskettaa asutuskeskuksia ja se ei millään tavalla paranna tällä hetkellä haja-asutusalueiden tiedonvälityksen monipuolisuutta, mikäli sitä sillä halutaan perustella.

Valiokuntaryhmämme vastalauseessa todetaan tiivistäen: Mikroaalloista tulisi säätää yleisradiolaissa. Koska mikroaallot ovat rajallinen luonnonvara, niiden käyttö tulee säilyttää luvanvaraisena. Koska kaapeliyhtiöt ovat siellä, missä ne luvanvaraisena toimivat, alueellaan on monopoliyhtiöitä ja PTV:n ohjelmatoiminta on ketjuunnuttanut kaapeliyhtiöt käytännössä, myös tälle toiminnalle tulee säätää saman kaltaiset maksuvelvoitteet kuin on muullakin kaupallisella toiminnalla.

Koska liikennevaliokunnan enemmistön tahdon mukaisesti tätä lakia ei käsitykseni mukaan riittävällä vakavuudella valiokunnassa käsitelty, tässä eduskuntakäsittelyn vaiheessa, jos siihen ei näitä esittämiämme pykälämuutoksia voida tehdä, se tulee esittää hylättäväksi.

Tahdon esittää lopuksi erityisesti ruotsalaisen kansanpuolueen yhdelle edustajalle ja kaikillekin

ruotsalaisen kansanpuolueen ja kristillisen liiton kansanedustajille kysymyksen: Oletteko te perehtyneet tähän lakiin ed. Renlundia lukuun ottamatta huolellisesti ja uskotteko sen edesauttavan ruotsinkielisen vähemmistön ja kristillisen etiikan mukaista ohjelmapolitiikkaa maassamme? Jos ette ole perehtyneet, sen aika olisi nyt, sillä laissa olevat epäkohdat voitaisiin vielä eduskuntakäsittelyn aikana korjata.

Ed. Renlund: Herra puhemies! Voin vastata heti, että olen perehtynyt tähän lakitekstiin. (Ed. Kasurinen: Sitä en ole epäillytkään!) Mutta minä huomasin tänään valiokunnan keskustelussa, etteivät kaikki olleet silloin perehtyneet silloiseen lakitekstiin.

Värderade talman! Ändringen av kabelsändningslagen så att man med hjälp av s.k. mikrovågor kan distribuera program till sådana hushåll, som av olika skäl inte har anslutits till det lokala tv-nätet, är en välbehövlig reform. I dagens läge hör cirka 800 000 hushåll till något kabelnät. Genom ändringen av kabelsändningslagen beräknas antalet hushåll anslutna till något lokalt kabel-tv-bolag öka med 10–20 procent. I första hand är det sannolikt att mikrovågstekniken utnyttjas främst i anslutningen till större tätorter men kan också få stor betydelse för glesbygden och dess behov av utökat tv-utbud.

Diskussionens vågor har gått höga kring frågan om i vilken lag ifrågavarande ändring skall göras, radiolagen eller kabelsändningslagen. Majoriteten av utskottet har ansett distribution av program via mikrovågor vara en direkt fortsättning på kabelsändningsverksamheten, varför ändringen helt naturligt hör hemma i kabelsändningslagen. Skillnaden är bara den att man använder mikrovågor i stället för ljuskabel.

Att hänföra distributionen av program via mikrovågor till den s.k. radiolagen kan knappast anses vara ändamålsenligt, då det skulle ha inneburit att statsrådet efter prövning skulle ha avgjort vilka kabel-tv-bolag som skulle ha fått detta tillstånd. Med erfarenheter från statsrådsbehandlingen av lokalradiotillstånd kan man förmoda att det inte hade ökat varken jämlikheten eller rättvisan i behandlingen. Nu kan däremot kabel-tv-bolagen fritt förlänga sitt distributionsnät via mikrovågor, ifall de i övrigt uppfyller de villkor som stadgas i kabelsändningslagen.

Herra puhemies! Mikroaalloilla tapahtuvan ohjelmien lähettämisen viemistä ns. radiolakiin

voidaan tuskin pitää tarkoituksenmukaisena, koska tämä olisi merkinnyt, että valtioneuvosto asiaa harkittuaan olisi ratkaissut, mitkä kaapelitelevisioyhtiöt olisivat saaneet luvan. Valtioneuvoston paikallisradiolupia koskevan käsittelyn perusteella voidaan olettaa, että tämä tuskin olisi lisännyt yhdenvertaisuutta tai oikeudenmukaisuutta käsittelyssä. Nyt sen sijaan kaapelitelevisioyhtiöt voivat vapaasti jatkaa jakeluverkkoaan mikroaalloilla, mikäli ne muutoin täyttävät kaapelilähetyslaissa säädetyt ehdot.

Henkilökohtaisesti uskon, että mikroaalloilla lähettämisellä tulee olemaan hyvin marginaalinen merkitys käytännössä. Tämän vuoksi on erityisen hämmästyttävää, että Yleisradio ja MTV ovat niin voimakkaasti vastustaneet kaapelilähetyslain muutosta mahdollista kilpailua peläten.

Kun MTV sai oikeuden uutislähetystoimintaan, puhuttiin lämpimästi vapaan kilpailun puolesta. Mutta kun itse on saatu enemmän tai vähemmän monopoliasema, kiivaillaan voimakkaasti rajoitusten puolesta. On erityisen hämmästyttävää, että MTV tässä tapauksessa selvästi tinki aikaisemmista periaatteistaan koskien suurempaa joukkoviestintävapautta.

Kansanedustajia kohtaan tässä asiassa harjoitettu painostus on äärimmäisen tuomittavaa. Omien näkökantojen esittäminen valiokunnan jäsenille on ymmärrettävää. Mutta aivan jotakin muuta on se, että tämä tapahtuu peiteltyinä uhkana jo ostotoimista. Annettiinhan ymmärtää, että ruotsinkielinen ohjelmatarjonta on uhanalainen, jollen äänestä tätä lainmuutosta vastaan. Tämä on valitettavasti tullut tässä keskustelussa tänäänkin esille. (Ed. M. Laukanen: Kuka uhkasi?) Tällaista en voi missään tapauksessa hyväksyä ja se johtaa pikemmin vielä tiukempaan suhtautumiseen itse asiaan.

Keskustelu lähetystoiminnasta mikroaalloilla muistuttaa paljon tilannetta, jolloin MTV sai oikeuden uutistoimintaan ja jolloin kaapelilähetystoimilaki säädettiin 80-luvulla. Samat intressit olivat tuolloin liikkeellä ja vastustivat kaikkia muutoksia sillä erotuksella, että MTV on nyt vaihtanut puolta omat oikeudet saatuaan. Kaapelilähetystoimintalain muutoksen vastustajien kaikista hyvistä muotoiluista huolimatta suurin osa vastustuksesta perustuu valitettavasti jokinlaiseen monopoli- ja sensuurimentaliteettiin, mikä on myös käynyt ilmi aikaisemmissa keskusteluissa. Tosiasioiden valossa voidaankin nyt todeta, että pelot, joita MTV:n uutislähetysten ja

kaapelilähetyslain vastustajat esittivät päätöksiä tehtäessä, eivät ole pitäneet paikkaansa.

Herr talman! Personligen tror jag att distributionen via mikrovågor kommer att ha en mycket marginell betydelse i praktiken. Därför är det synnerligen förvånande att Rundradion och MTV så kraftigt motsatt sig denna ändring av kabelsändningslagen i fruktan för eventuell konkurrens. Då MTV fick sin rätt till nyhetssändningar talade man varmt för den fria konkurrensen, men sedan när man själv mera eller mindre fått en monopolställning ivrar man kraftigt för begränsningar. Detta är ytterst förvånande hur MTV i detta fall gör klart avkall på sina tidigare principer om en större massmedial frihet.

Den påtryckning som förekommit mot riksdagsledamöterna i denna fråga är ytterst förkastlig. Det är förstäligen att man framför sina synpunkter till utskottsledamöterna, men det är något helt annat när det sker under förtäckt hot om repressalier. Man lät bl.a. förstå att det svenska programutbudet är hotat, ifall jag inte röstar emot denna lagändring. Sådant kan jag under inga omständigheter acceptera och det leder snarare till en ännu skarpare inställning till själva frågan som sak.

Diskussionen om distributionen via mikrovågor påminner mycket om när MTV fick sin rätt till nyhetssändningar och när kabelsändningslagen stiftades på 80-talet. Samma intressen var då i rörelse och motsatte sig alla förändringar med den skillnaden att MTV nu bytt sida sedan man själv fått sina rättigheter. Trots alla goda formuleringar av dem som motsätter sig ändringen av kabelsändningslagen torde det mesta tyvärr böttna sig i en form av monopol- och censurmentalitet, som också har framkommit vid tidigare diskussioner. Med facit i hand kan vi också i dag konstatera att de farhågor som motståndarna till MTV:s nyhetssändningar och kabelsändningslagen anförde då besluten gjordes inte har hållit streck.

Man kan därför nu också på goda grunder anta att oppositionen igen en gång överdriver de negativa följderna av att tillåta distribution av kabel-tv-program via mikrovågor. Dess betydelse kommer att vara ytterst marginell, men det kan få en viss betydelse för distributionen av tv-program för sådana hushåll som annars skulle stå utanför kabel-tv-nätet. Därför finns det ingen orsak att sätta käppar i hjulet för denna utveckling utan tvärtom kan Finland i detta avseende bli ett föregångsland.

Herra puhemies! Tämän vuoksi voidaankin hyvin perustein olettaa opposition jälleen kerran liioittelevan siitä aiheutuvia kielteisiä seurauksia, että kaapelitelevisio-ohjelmien välitys mikroaalloilla sallittaisiin. Tämän merkitys tulee olemaan äärimmäisen marginaalinen, mutta tällä voi olla tietty merkitys tv-ohjelmien välitykselle talouksiin, jotka muuten jäisivät kaapelitelevisioverkon ulkopuolelle. Tämän vuoksi ei ole mitään syytä pistää kalikoita tämän kehityksen raitaisiin, vaan päinvastoin Suomesta voi tulla tässä mielessä edelläkävijämaa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Samaan aikaan, kun suomalaisen viestinnän monipuolisuus on itsenäisyytemme ajan suurimpien uhkien alla, hallitus profiloituu sen kaltaisella yltiöliberalismilla, johon meitä suuremmilla kielialueilla ja vauraammissa maissa ei katsota olevan varaa.

Hallituksen esitys kaapelilähetystoiminnan muutokseksi kiihdyttää entisestään kaapeli-tv-toiminnan ketjuuntumista ja viestinnän keskittymistä, kuten täällä on useaan otteeseen ja hyvin asiantuntevasti todettu. Tekniselle kehitykselle ei voi eikä saa sinänsä asettaa lainsäädännöllä keinotekoisia esteitä, se on selvää. Hallitus on kuitenkin kieltäytynyt näkemästä niitä viestintäpoliittisia seurauksia, joita mikroaaltojen säätelämätön käyttöönotto lähetystoiminnassa merkitsee. Ja ehkä enemmän kuin käytäntö kysymyksessä on periaate, viestintäpoliittinen lähestymistapa, josta ministeri Norrback on antanut tällä runsaasti näytteitä tämän illan aikana.

Kaapeli-tv-yhtiöt ovat jo nyt ketjuuntuneet yhden tv-kanavan lähetystoiminnan paikallistelevioksi. PTV, joka lähettää yhtenäisen rakenteen mukaista ohjelmistoa sekä myy valtakunnallista ja paikallista tv-mainontaa, on yhtiö, jonka taustalla toimivat Helsingissä, Tampereella ja Turussa olevat maakuntien johtavat sanomalehdet sekä paikalliset kaapelitelevisioyhtiöt. Ohjelmiston PTV-kanavalle hankkii Sanoma Osakeyhtiön hallitsema tytäryhtiö Eurocable. Alkuvaiheessa vain perustajayhtiöiden paikkakunnilla toiminut yhtiö on laajentunut nyttemmin kymmenelle paikkakunnalle, ja PTV-verkon piirissä on noin 460 000 kotitaloutta. Ei ole kysymys todellakaan mistään paikallisesta, omaisesta ohjelmatoiminnasta.

Hallitukselta ja sen viestintäministeriltä Ole Norrbackilta puuttuu täysin sellainen viestintäpoliittinen strategia, joka ottaa huomioon pienen talous- ja kielialueemme sekä viestinnän monipuolisuuden vaatimukset. Hallitus päinvas-

toin vauhdittaa talouden laman kourissa kamppailevien kakkoslehtien kuolemaa lehdistötuen leikkauksilla. Suunnitelmat arvonnalisäverosta merkitsevät lopullista iskua useille sanomalehdille.

Ministeri Norrback esitteli viestintäpoliittisia näkemyksiään eilen Maanantaiseuran kokouksessa. Viestinnän akuutit ongelmat huomioon ottaen hieman hämmäntävästi pääuutiseksi sieltä nousi ministerin lupaus harkita omaa toimilupaa MTV:lle, vaikka asia ei ole tällä hetkellä millään tapaa ajankohtainen eikä edes MTV ole käsitykseni mukaan innostunut ottamaan sitä nyt esiin. Yleisradion kanssa hyvässä yhteistyössä toteutettavassa kanavauudistuksessa riittää haasteita kummallekin valtakunnalliselle televisioyhtiölle. Suomalainen malli, jossa valtakunnallinen yleisradiotoiminta pohjautuu julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintaan, on sitä paitsi osoittautunut varsin toimivaksi, kansainvälisestikin ihailluksi ratkaisuksi.

Viisimiljoonainen kansa ei kykene kustantamaan mainostuloja loputtomasti sekä uusille että vanhoille viestintävälineille. Taistelu olemassaolosta on jo pitkään ollut epätasaväkistä, mikä on näkynyt lehtikuolemina ja paikallisradioiden konkurssina. Ne jatkuvat edelleen. Viestinnän sisällön yksipuolistuminen ja taloudellinen keskittyminen etenevät. Valtakunnallinen painettu tiedonvälitys on — ehkä toista iltpäivälehteä lukuun ottamatta — jo tällä hetkellä de facto yhden kustantajan hallussa. Sama kustantaja on laajentanut omistustaan nyt paitsi PTV:n puolelle myös MTV:hen.

Tätä kehitystä porvarihallitus seuraa sivusta ilmeisesti täysin kiinnostumatta kansallisesta kulttuurista ja viestinnän moniarvoisuudesta, joka kuitenkin on demokratian ehdoton edellytys. Hallituksen tulisiikin nyt mitä pikimmin laatia ohjelma, kuinka lehdistön tukea kehitetään. Selvitysmies Virmavirran esitykset joistakin puutteista tai ainakin reunahuomautusten tarpeesta huolimatta antavat sille hyvää pohjaa. Kyse ei ole holhouksesta, vaan sivistisyhteiskunnalle luontevasta toiminnasta. Samoin hallituksen tulee antaa eduskunnalle esitys viestinnän keskittymistä koskevan lainsäädännön aikaansaamisesta europarlamentin suositusten mukaisesti.

Ministeri Norrback sanoi lehtitietojen mukaan Maanantaiseurassa henkilökohtaisesti vastustavansa lehdistön arvonnalisäveroa. Pelkkä yksilöllinen urhoollisuus ei riitä, sen tiedämme valitettavan hyvin. Esko Ahon hallitushan on

omaksunut toimintalinjan, jonka mukaan sektoriministeri vikisee ja valtiovarainministeri vie. Kysymys viestinnän verottamisesta on iso periaatteellinen ja kulttuuripoliittinen kysymys. Siinä hallituksella tulee olla yhteinen tahto ja yhteinen toimintalinja. Missään eurooppalaisessa maassa ei lehtimyyniä veroteta täydellä arvonnäkökulmalla sanomalehtien yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi. Arvonlisäverotus vaihtelee Euroopassa lehtien osalta 2,1:stä 10 prosenttiin. Myöskin Yleisradion veroluonteinen lupamaksu on kulttuurisyyistä syytä jättää arvonnäkökulman ulkopuolelle EY-käytäntöä mukaillen.

Arvoisa puhemies! Tämän illan hyvä uutinen, ministeri Norrback, oli se, että kerroitte harkitsevan julkisen palvelun maksua myös kaapelitelevisiotoiminnalle. Toivottavasti tähän lupaukseen voidaan konkreettisella tavalla palata mahdollisimman nopeasti. Samalla toivon, että eduskunnan toisessa käsittelyssä ed. Kasurisen ja myöskin ed. M. Laukkasen täällä esittelemät muutosesitykset saisivat sananvapautta sen aidoissa merkityksessä arvostavan Suomen kansaneduskunnan tuen.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Kiitän siitä luottamuksesta, jota ed. Iivari osoitti hallitukselle, kun halusi antaa meille vapaan harkinnan. Korostan vielä, että minä en näe sitä tarpeellisena.

Ensiksi haluan sanoa, kun ed. Iivari vastustaa omistamisen keskittymistä, ja muistutan mieleen, että kun vuosi sitten Sanoma Oy osti MTV:n osakkeita, SDP:tä lähellä oleva tiedotusyritys toimi bulvaanina. Silloinen puoluesihteeri Iivari varmasti olisi voinut konkreettisella tavalla estää omistamisen keskittymistä. Nyt on jopa sopimus, että SDP:tä lähellä oleva tiedotusyritys voi lunastaa osakkeita, Sanoma Oy:llä on optio niihin, niin että se voi ostaa ne. Minusta on kauniimpaa, jos eletään niiden periaatteiden mukaan, jotka kerrotaan poliittisesti. Silloin olisi ollut oivallinen tilaisuus hoitaa nämä asiat kuntoon.

Ed. Suhonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Iivari puhui viestinnän moniarvoisuudesta, niin se keskustelu on tietenkin joskus hyvä käydä, mutta se on minusta nyt käynnissä aivan väärän lain kohdalla. Minusta tämä ei ole se hetki. Keskustelu pitäisi käydä koko yleisradiolaista.

Täällä on aina arvosteltu sitä, kuka mitäkin

on sanonut. Minulle soitettiin tämän päätöksen jälkeen ja sanottiin, että sinä olet Ludviginkadun jatke. Minä turkulaisena en tiennyt, mikä möinen katukaan on Helsingissä. Sanottiin, että se on HeSan toimisto. Minä sanoin, että en tiedä, mikä jatke olen, mutta minäkö olen Helsingin Sanomien jatke? Kyllä niitä kaikenlaisia oli. Minusta kyllä valiokunnassa oli jonkun muun jatkeita paljon enemmän.

Tuli mieleen, kun lähetystöjä kävi aikanaan liikenneministeriössä ollessani, kävivät ja ehdottivat, että pitäisi ehdottomasti saada kuljettajille taksilupia. Sitten kun kuljettajalle oli järjestetty taksilupa, niin seuraava lähetystö sanoi, ettei missään tapauksessa saa antaa kenellekään muulle niitä lupia, kun me olemme saaneet. Nyt MTV esittää aivan samaa roolia: Kun me olemme saaneet, niin ei kenellekään muulle pitäisi antaa. Minä sain ministeri Pekkariselta moitteet tästä asiasta, että olin valiokunnassa käyttäytynyt tällä tavalla. Minä tein vain keskustapuolueen eduskuntaryhmän tahdon mukaisesti, ja siitäkin sain kepun ministeriltä moitteet. Tästä täytyy ottaa opiksi, että vastaisuudessa ei enää tee sellaisia virheitä. Sitä vastoin hänen olisi pitänyt haukkua ed. M. Laukkasta, kun hän poikkosi kepun ryhmän kannasta. Mutta ei, hän silitti häntä päähän, ja minua haukuttiin. Minusta tämä on kohtuutonta.

Kun puhuttiin, että tiedotus on mennyt hömppäkulttuuriksi, niin kyllä minun täytyy sanoa, kun katselin eilen illalla Kolmostelevisiota, niin siellä vihreiden puheenjohtaja Sauri päävinossa on yhteiskunnallinen sovittelija. Kun puolue saa paljon ääniä, niin hänestä tulee yhteiskuntasovittelija. Se jos mikä oli minusta hömppäohjelma. Ihmettelen, että isot puolueet antavat pelleillä tällaisella hommalla, että jonkun puolueen puheenjohtaja pääkallellaan televisiossa on yhteiskuntasovittelijana. Kun omilla asioissakin olisi sovittelemista, niin rupeaa muidenkin asioita sovittelemaan, niin että kaikenlaista hömppää tulee.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuntuu aika hirmuiselta, että ed. Suhonen on painostettu ja lobattu vähän joka suunnalta, ei meitä muita. Minusta tässä on olennaista, ed. Suhonen, nähdä se, että meillä voi aidosti olla tällainen mielipide, että meidän mielestämme täytyy tämänkin lakiesityksen osalta nähdä viestintäpoliittinen kokonaisuus ja siltä osin tehdä kokonaisvaltaisia viestintäpoliittisia ratkaisuja.

Olennaista tässä, herra puhemies, on tietysti se, että ilmiselvästi tässä talossa, tässä salissa, on tavallaan suhde yleisradiotoimintaan pohjimmiltaan selkeästi muuttunut. Siinä missä vielä muutama vuosi selvästi nähtiin Yleisradio keskeisenä valtakunnallisena, kansallisesti tärkeänä viestintävälineenä, tänä päivänä on selvästi toisenlainen ilmapiiri, joka tarkoittaa asiallisesti ottaen sitä, että oltaisiin valmiit myöntämään oma toimilupa MTV:lle ja oma toimilupa kenties PTV:lle jne. Mikäs siinä, tehdään näin, jos se on selkeästi tämän talon viestintäpoliittinen tahto. Ja tämä on, ed. Suhonen, se ydin, miten näissä asioissa pitäisi edetä. Sen takia minusta tämäkin keskustelu, mitä on tänä päivänä käyty, on ollut äärimmäisen välttämätöntä.

Lopuksi, herra puhemies, haluan kommentoida ministeri Norrbackille hänen aiemmin heittämänsä pientä huomautusta siitä, miten pitäisi elää samalla tavalla kuin puhuu. Näinhän se taisi olla. Ensinnäkään en paljon kykene vaikuttamaan siihen, miten sanomalehti Pohjalaiselle on käynyt. Mutta muistutan, että keskustan viestintäpoliittisessa työryhmässä, jonka puheenjohtaja satun olemaan, otettiin väkevä kriittinen kanta siihen, mitä tapahtui vuoden päivät sitten MTV:n osakekauppojen yhteydessä. Minusta se oli todellakin moitittavaa.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback tietää tai ainakin hänen viestintäministerinä tulisi tietää, että sosialidemokraattinen lehdistö kamppailee olemassaolostaan. Sen ongelma ei ole tiedonvälityksen keskittymisen ongelma ainakaan sen omalta kohdalta, eikä sosialidemokraattinen viestintä tätä ongelmaa suomalaisen yhteiskuntaan ole aiheuttanut. On kysymys elämästä ja kuolemasta. Minä puoluesihteerinä toki toimin sen eteen, että sosialidemokraattisella viestinnällä olisi mahdollisuuksia tulevaisuudessakin. Se ei ole yhtään ristiriidassa sen kanssa, ettemmekö tarvitsisi keskittymistä koskevaa lainsäädäntöä. Meidän täytyisi tehdä pelisäännöt yhteiskunnassamme selväksi.

Ministeri Norrback ja myös edustajat oikealta puolelta ovat antaneet aika hämmästyttäviä arvioita parlamentaarisesta demokradiasta ja eduskunnan enemmistölle rakentuvan hallituksen oikeudesta toimintaan. Tuntuu siltä, että enemmän kannatatte rahan valtaa kuin demokratian valtaa. Ja hyvä on, että nämä asiat tulevat salissa esiin. Kyse, ministeri Norrback, ei ole yhtään sen kummemmasta harkinnasta kuin siitä harkin-

nasta, jota olette käyttänyt antaessanne tämän lakiesityksen, jonka pohjalla on aikamoinen arvolutaus, kuten olemme havainneet.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Kaikki puolueiden lähellä olevat päivälehdet kamppailevat ongelmien kanssa siitä yksinkertaisesta syystä, että lukijat haluavat lehtiä, jotka pyrkivät objektiivisuuteen eivätkä kerro uutisia tietyn puoluekannan mukaan. Se on se varsinainen ongelma, ja se ei koske pelkästään vasemmistolehtiä, vaan kaikkia muitakin päivälehtiä, jotka ovat tiiviisti sidoksissa johonkin puolueeseen. Tämä on totuus. Sitä voidaan siten katsoa monella tavalla ja sitä voidaan yrittää ratkaista monella tavalla. Mutta tämä on toinen ongelma.

Toinen kysymys on se, miksi SDP:tä lähellä oleva tiedotusyritys menee Sanoma Oy:n bulvaaniksi ostamaan MTV:n osakkeita. Miten nämä on kytketty toisiinsa: vasemmistolehdistön ongelmat ja bulvaanina toimiminen MTV:ssä? Sitä minä en ymmärrä. Jos aidosti vastustetaan keskittymistä, pitää toimia silloin, kun on itse mahdollisuuksia toimia. Minä ihmettelen, mistä syystä entinen puoluesihteerini ei silloin toiminut, mutta täällä puhuu nyt kauniisti ja vastustaa Sanoma Oy:n omistamisen lisäämistä.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Olen omalta kohdaltani tuonut lähes kaikki ajatukset jo keskustelun kuluessa julki, joten en tällä kertaa tule enempää eteen puhumaan. Mutta yhden asian haluaisin vielä tuoda esille tai mahdollisesti kaksi, jos aika paikalta puhuen riittää.

Lainaan Yleisradion pääjohtajaa Reino Paasilinnaa. Hän toteaa näin: "Kilpailun avaamista ja sääntelyn keventämistä on viime vuosina pidetty hyvänä asiana yleisradiotoiminnassa ja sähköisessä viestinnässä. Tiettyyn rajaan asti näin onkin."

On hyvin mielenkiintoista, että Yleisradio on julkaissut hienon lehtisen Yle 2001, ja siinä heidän omissa tutkimuksissa on todettu, että kaapeli-tv:n ja satelliittien yhteinen katsojamäärä on noin 4 prosenttia kaikista katselijoista. Jos pääjohtaja Paasilinna on todella sitä mieltä, että tämä 4 prosenttia on se kriittinen raja, niin en voi tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että Ylellä ja MTV:llä on todella ammatitaidottomat johtajat, jos he eivät pysty asemaansa näistä lähtökohdista edes tyydyttävällä tavalla säilyttämään.

Ed. I i v a r i : Arvoisa puhemies! Koska ministeri Norrbackin puheenvuorossa oli sellaisia väitteitä, jotka vaativat korjaamista pyydän, että saan käyttää vielä puheenvuoron ministerin puheenvuoron johdosta.

Ilmeisesti ministeri Norrback tuntee T-lehdistö Oy:n ja Sanoma Osakeyhtiön yhteistyösopimukset paremmin kuin minä. Hän varmasti valitsi sanansa hyvin tarkkaan puhuessaan bulvaanina toimimisesta.

Mutta toinen asia on lehtien ja lukijoiden suhde. Ministeri Norrback, esimerkiksi Demari-lehden suhteen on sellainen tilanne, että levikin lisääminen on lehdelle hirvittävän kallista. Jokainen uusi tilaus Helsingin ulkopuolelle merkitsee tappioiden lisääntymistä.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Tämä pitää varmasti paikkaansa. Mutta minusta lehdestä pitää myös harrastaa itsekritiikkiä. Ellei ole lukijoita eikä ilmoittajia, niin silloin voidaan tietenkin kysyä, mikä on lehden tarkoitus. Jos lukijoiden määrä vähenee, niin silloin kannattaa myös harrastaa itsekritiikkiä.

Ruotsista meillä on hyvä kokemus siitä, että kun lehdistötuki myönnettiin A-Pressenille ja on satoja miljoonia myönnetty vuosittain, niin asianomainen yritys teki reippaan konkurssin. Eli minusta pitäisi myös harkita tätä puolta ja harrastaa itsekritiikkiä ja rakentaa toimintamahdollisuuksia, sellaista lehteä, jota lukijat haluavat lukea.

Ed. S u h o n e n : Arvoisa puhemies! SDP:n edustajat puhuivat viestinnän keskittämisestä. Mehän olimme puolueena tai lehtiyhtiönä mukana Radio Ykkösessä aikanaan, ja olivat RKP, Hufvudstadsbladet tavallaan, kommunistit, demarit ja Sanoma Oy. Kun me luovuimme siitä ja meillä oli tarkoitus, että laajennetaan ja myydään MTV:lle, niin SDP:n edustaja Uosukaisen Risto — me sanoimme häntä aina Rikas-Ristoksi, koska edusti demareita — sanoi, että ei missään tapauksessa. He käyttivät etuosto-oikeutta, ettei vaan MTV pääse sinne. Demarit olivat valmiit tähän asiaan sotkeutumaan.

Kyllä nyt on vaikea tilanne jo. Jokainen jouduimme silloinkin lainaamaan Helsingin Sanomilta rahaa. Eli itse asiassa Helsingin Sanomat omistaa Radio Ykkösen. Se pitää kyllä paikkansa. Mutta se on heidän asiansa. Kenellä rahaa on, niin sille emme mitään voi. Mutta esillä ovat nämä ideat, joita tässä puhutaan, että keskittymistä on. Siinäkin tapauksessa olivat selvästi Radio Ykköstä demarit päällimmäisinä veivaamassa, että MTV ei ainakaan pääse kiinni. Nyt ollaan niin MTV:n puolella, että oikein hirvittää tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi telehallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 151
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 21.18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

